

ČITANJE DJECI PREDŠKOLSKE DOBI KAO PREDUVJET RAZVOJA KOMUNIKACIJSKIH VJEŠTINA

Jovanović, Bruna

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:741747>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

**ČITANJE DJECI PREDŠKOLSKE DOBI KAO
PREDUVJET RAZVOJA KOMUNIKACIJSKIH
VJEŠTINA**

Bruna Jovanović

Split, 2023.

Odsjek za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Studij: Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Vještine odgojno-obrazovne komunikacije

**ČITANJE DJECI PREDŠKOLSKE DOBI KAO PREDUVJET
RAZVOJA KOMUNIKACIJSKIH VJEŠTINA**

Diplomski rad

Student: Bruna Jovanović

Mentor: Prof. dr. sc. Sonja Kovačević

Split, studeni, 2023.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. KOMUNIKACIJA	2
2.1. Komunikacijski proces	4
2.2. Vrste komunikacije	5
2.3. Interpersonalna komunikacija	6
2.4. Komunikacija djece predškolske dobi	7
3. KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE	9
3.1. Slušanje	10
4. VAŽNOST ČITANJA DJECI	11
4.1. Vođeno čitanje	16
4.2. Rituali čitanja djece	17
4.3. Stvaranje poticajnog okruženja za čitanje	18
5. ULOGA ODGOJITELJA	20
6. KNJIŽEVNOST I DJECA	21
6.1. Slikovnica	21
6.2. Bajka	23
6.3. Priča	24
7. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	25
7.1. Predmet istraživanja	25
7.2. Cilj istraživanja	25
7.3. Zadatci istraživanja	25
7.4. Hipoteze	26
7.5. Ispitanici	26
7.6. Postupak istraživanja	26
7.7. Instrumenti	26
8. REZULTATI I RASPRAVA	28
9. ZAKLJUČAK	42
10. LITERATURA	43
11. SAŽETAK	46
12. SUMMARY	47
13. PRILOZI	48
13.1. Anketni upitnik korišten u istraživanju	48

1. UVOD

Čovjekovo ponašanje ili reakcija na nešto ili nekoga smatra se komunikacijom jer svaka gesta predstavlja neku (neverbalnu poruku). Ponašanje nema svoje suprotnosti, ne može se neponašati tj. ne može se ni ne-komunicirati, a šutnja je također oblik komunikacijskog čina (Enciklopedija, 2021 prema Watzlawick, 1969).

Komunikaciju također možemo nazvati sredstvom kojim se dvije ili više osoba služi za razmjenu informacija, tokom tih informacija oni međusobno utječu na svoja razmišljanja i ponašanja (Reardon, 1998).

Nakon obitelji, vrtić je druga djetetova okolina u kojoj jača socijalne vještine, uči govoriti, obogaćuje intelektualni i socio-emocionalni razvoj. Za odgojitelja je nužno da prepozna interes i potrebe skupine adekvatnim izborom priče ili slikovnice, ostvari dostatno materijala na izbor te omogući prostorne uvjete za spomenuti tip aktivnosti.

Zajedničko čitanje djeci ili čitanje naglas povezano je sa razvojem sposobnosti pismenosti kod male djece, ono se definira kao vještina ili stečeno znanje koje djeca razvijaju neposredno prije razvitka konvencionalne vještine čitanja. Za vrijeme zajedničkog čitanja knjige, djeca zapažaju i prepoznaju slova te njihove oblike, ona zaključuju da tiskani tekst predstavlja izrečenu riječ i uče kako pravilno držati knjigu, okretati stranice od početka do kraja (Duursma, Augustyn i Zuckerman, 2008).

Kada čitamo djetetu ono se intelektualno i misaono razvija, a stečene prve spoznaje postaju temelj na koji se nadograđuju ostale informacije, znanja te vještine. Čitanje podrazumijeva razgovor o pročitanoj sadržaju te odgovaranje na postavljena pitanja, a tako dijete uči međusobno komunicirati, razvijati otvorenost i osjećaj za društvenu okolinu. Svakodnevno čitanje, djetetu daje mogućnost učenja o pravilima čitanja- ono razvija svoje predčitačke vještine i ranu pismenost (Stričević i Radonić, 2009).

U ovom diplomskom radu razradit će se tema komunikacije kao i njen proces te važnost čitanja djeci predškolske dobi, također će se spominjati vrste materijala tj. priča koje omogućuju spomenutu vrstu aktivnosti. Drugi dio rada je istraživačke prirode te će se anketnim (online) upitnikom koji je usmjeren prema odgojiteljima ispitati mišljenje odgojitelja o utjecaju čitanja u vrtiću na razvoj komunikacijskih vještina djece te informirati o opremljenosti materijalima za čitanje kojim raspolažu.

2. KOMUNIKACIJA

„Communication is the art of being understood“ – P. Ustinov

Zajednička mnogim jezicima, riječ „komunikacija“ je nastala od latinskog pridjeva *communis* koji obuhvaća pojmove „javni“, i „koji dijele mnogi“. Čovjek je društveno biće te je njegov život nezamisliv bez komunikacije s drugim ljudima, a suživot s drugima te dijeljenje i izmjenjivanje informacija su bitna svojstva života za svakog pojedinca. Izuzev socijalnog aspekta, komunikacija doprinosi stvaranju te razvoju osobnog identiteta jer svijest o istom nastaje tek u interakciji s drugima, primanjem povratne informacije te uspoređivanjem sebe s drugima (Tubbs, 2012). Prema Kingu (1979) riječ komunikacija predstavlja proces u kojem se odgovor inducira tj. izaziva s upućenom i primljenom porukom. Tri elementa komunikacije koja su nužna za njen proces odnose se na slanje poruke, na primanje i odgovor. Kada govorimo o procesu komunikacije autorica Arambašić (2022) ističe da za nju treba vremena. Taj isti proces je u većini slučajeva dvosmjernan tj. reverzibilan, nije jednoličan već fluidan- uz uspone i padove. Smatra se da je komunikacija uvijek prisutna ako su dvije ili više osoba u međusobnoj interakciji, samim tim što su zajedno komunikacija će biti ostvarena. Bez obzira na ulogu pošiljatelj ili primatelj, glavni cilj komunikacije je doseći zajedničko značenje- točnije podijeliti s drugom osobom razumijevanje realnosti, vlastite misli i osjećaje te time stvoriti utjecaj na druge ljude.

Žižak i sur. (2012) smatraju da je komunikacija fenomen prepun paradoksa- jedan od njih je činjenica da se radi o kompleksnom, sveprisutnom, svakodnevnom fenomenu. Gledajući s znanstvenog stajališta imamo fenomen kojeg je vrlo teško cjelovito istražiti na relevantan način, a s druge strane u njemu svi sudjelujemo svakodnevno te ga koristimo otkad smo se rodili.

Reardon (1998;14) navodi šest temeljnih obilježja ljudske komunikacije, a to su:

1. *Ljudi komuniciraju zbog više razloga.* Neki od njih su: zabava, primanje novih informacija, želja za ostavljanjem dobrog dojma na drugog, da bi uvjerali druge u nešto i sl. Komunikacijom omogućavamo uspostavljanje i održavanje socijalnih veza, također nam daje uvid u naše emocionalne, kognitivne i društvene osobine.

2. *Komuniciranje rezultira planiranim te neplaniranim učincima.* Ono što kažemo i učinimo ne mora biti shvaćeno kao što smo mislili. Neprisutnost nekog djela kojeg druga osoba očekuje, može se također shvatiti kao poruka. Na taj način možemo povrijediti drugu osobu bez da smo to željeli.
3. *Komunikacija je dvosmjerna.* Dok jedna osoba govori, slušatelj može pokazivati neverbalne znakove interesa ili nezainteresiranosti. Dok dvoje ljudi komunicira dolazi do izmjene tijekom govorenja no u velikoj većini interpersonalnih komunikacija osobe ipak razgovaraju istovremeno.
4. *U komunikaciji sudjeluju najmanje dvije osobe, one imaju utjecaj jedna na drugu u nejednakoj mjeri.* Ljudi komuniciraju međusobno jedni s drugima, ne jedni prema drugima. Komunikacija se gleda kao aktivnost u kojoj ni izjava ni akt nemaju značenje pored interpretacije involviranih osoba. Komunikatori stvaraju zajedničko značenje s toga nema govora o jednostavnom prenošenju netaknutog značenja od jedne osobe prema drugoj. Komunikacija je produkt međusobnih reakcija dviju ili više osoba s viđenjem verbalnog i neverbalnog ponašanja suučesnika.
5. *Komunikacija se uvijek zbiljava čak i kada nije bila uspješna.* Teza slična mnogim aktivnostima u kojima možemo izgubiti ili pobijediti- no u oba slučaja smo sudjelovali. Isto tako u komunikaciji, bez obzira je li komunikator postigao svoj cilj ili ne činjenica jest da je komunikacija ostvarena. Komuniciranje je naše djelovanje kad sugovorniku na verbalan ili neverbalan način želimo iskazati svoje mišljenje ili osjećaje. Sasvim drugo pitanje je radimo li to ispravno ili ne.
6. *Kada komuniciramo koristimo simbole.* Simboli se javljaju kroz naše riječi i geste, a odnose se na naše misli i osjećaje. Komunicirati je lakše ukoliko su obilježja simbola uravnotežena. Upravo zbog toga što ljudi često pripisuju različita značenja jednakim simbolima dolazi do velikih izazova u ljudskoj komunikaciji.

Mnogi autori slažu se s prednostima dobre komunikacije, a smatraju da: povećava sposobnost slušanja, stvara bolje interpersonalne veze, dovodi pojedinca do osobnog razvoja, pomaže pojedincu stvoriti nova poznanstva i sl. Prednosti komunikacije ne mogu se postići automatski. Svjesnim sudjelovanjem u procesu komunikacije možemo primijetiti njenu

zamršenost te interaktivnu prirodu pred kojom se katkad mogu pojaviti izazovi. Da bi se izazov iskusio te prevladao, potrebno je vježbati kako bi postali dobri komunikatori. S toga možemo reći da je sposobnost učinkovite komunikacije naučeno ponašanje. Kada komuniciramo naučenim tehnikama i vještinama, izgrađujemo bolje razumijevanje s ljudima u socijalnom okruženju bez obzira na naše različitosti.

Dakle, komunikacija može biti verbalna, vizualna (neverbalna) ili vokalna, to su tri V-a komunikacijskog čina koja trebaju djelovati u tandemu (Sen, 2009).

2.1. Komunikacijski proces

Kao što smo već spomenuli komunikacija je kontinuirani proces te nema točno definiran početak i kraj. U svakoj razmjeni komunikacije, javljaju se dva glavna čimbenika, a to su: pošiljalatelj i primatelj poruka. Pošiljalatelj je osoba koja inicira proces komunikacije, a primatelj je pojedinac kojem je poruka upućena. Prilikom slanja informacija pošiljalatelj kodira riječi, simbole ili geste koje će poruka sadržavati. Poruka može biti u obliku verbalnog, neverbalnog ili pisanog jezika, a komunikacijski kanal je nositelj same komunikacije tzv. medij. On može biti ostvaren putem telefonskog poziva, e-pošte, pisanog izvješća ili običnog razgovora licem u lice. Povratna informacija javlja se kada primatelj odgovori na poruku pošiljalatelja te uzvratu poruku pošiljalatelju tzv. proces dekodiranja. Ona nam omogućuje uvid u stanje je li poruka primljena te kako je shvaćena.

U komunikacijskom kanalu javljaju se šumovi tj. raznovrsne prepreke unutar komunikacijskog procesa. Oni pogoduju nesporazumima i teškoćama unutar komunikacijskog procesa. Kako bi ih mogli izbjeći ili u potpunosti ukloniti važno ih je poznavati i otkriti. Fizikalni šumovi odnose se na teškoće u komunikaciji, a neki od njih su:

- glasnoća govora (glasno- tiho),
- udaljenost između sugovornika te način tjelesne usmjerenosti,
- uočljivost sugovornika (jarko sunce- mrak),
- toplina i hladnoća.

U većini slučajeva fizikalni šumovi se lako otklone ili umanje, oni predstavljaju znatno manji problem od psiholoških šumova koji stvaraju poteškoće u procesu komunikacije.

Autorica Arambašić (2022) opisuje deset psiholoških šumova, no navest ćemo nekoliko najistaknutijih, a to su:

- karakteristike sugovornika (spol, dob, stopa obrazovanja, vjerska pripadnost i nacionalni identitet),
- jezična barijera (dijalekt, žargoni, stručni izrazi),
- neusredotočenost sugovornika (manjak koncentracije, nezainteresiranost, ometanje),
- generaliziranje, stereotipi i negativni stavovi usmjereni prema sugovorniku (gledajući iz perspektive vrtića „dječaci se igraju s autićima, a djevojčice s bebama" ili „plava boja je samo za dječake, a roza za djevojčice").

2.2. Vrste komunikacije

Vrste komunikacije odnose se na uključenost pojedinca u komunikaciju te kontekst u kojem se ista odvija. Ljudska komunikacija odvija se na pet razina:

- *Intrapersonalna* razina odnosi se na odvijanje komunikacije unutar ljudskog bića tj. jedne osobe. Ona se odnosi na pojedinca koji je i pošiljalac i primatelj poruke te odgovarač. Takav tip komuniciranja se neprestano odvija zbog informacija koje mozak šalje drugim dijelovima tijela.
- *Interpersonalna* razina odnosi se na komunikaciju između dvije osobe što znači da postoje dva primatelja i pošiljalca poruka. U ovakvoj komunikaciji dolazi do međusobne izmjene uloga te obje osobe potiču i nadograđuju sam proces. U ovoj interakciji dolazi do konstantne izmjene tijekom aktivnosti te kažemo da se radi o dinamičnoj ili promjenjivoj vrsti komunikacije.
- *Pojedinac – grupa* odnosi se na razinu komunikacije gdje postoji jedan pošiljalac i nekoliko primatelja. Česta pojava je prelazak s ove razine na razinu interpersonalne komunikacije.
- *Grupa – pojedinac* spada u razinu komunikacije gdje postoji više pošiljalca poruka no samo je jedan primatelj.
- *Grupa – grupa* javlja se u primjerima komunikacije vezanih za edukacije studenata te stručnjaka u nekom posebnom području ili zadatku gdje je potrebno da prosljede informacije i poruke jedni prema drugima kako bi došli do zajedničkih zaključaka.

Ova razina komunikacije koristi se tijekom studiranja ili usavršavanja (Žižak i sur. 2012).

2.3. Interpersonalna komunikacija

Iako svakodnevno participiramo u međuljudskoj komunikaciji, još uvijek se smatra kompleksnim procesom kojeg nije jednostavno definirati. Prije mnogo godina, interpersonalna komunikacija bila je ograničena slanjem pisama ili pričanjem uživo, no danas postoje bezbrojne mogućnosti; mobiteli, e-mail, video pozivi te još mnogi drugi načini koji direktno utječu na našu komunikaciju s drugima (R. West i L. H. Turner, 2006).

Do nedavno, spomenuta vrsta komunikacije definirala se prema broju sudionika, prostornoj udaljenosti između njih, povratnoj informaciji i sl. Interpersonalna komunikacija vrednuje se kao interakcija ili utjecaj dviju ili više osoba koje razgovaraju licem u lice pri čemu dobivaju mogućnost primanja trenutnih povratnih informacija. Interpersonalna komunikacija razvija se usporedno s razvojem odnosa i boljim upoznavanjem partnera u komunikaciji. Autori Miller i Steinberg (1975) smatraju da je komunikacija sa strancima unatoč tome što se odvija licem u lice, manje interpersonalna od istog načina komuniciranja koje se odvija između prijatelja. Razlog tome je što prijatelju znamo prepoznati misli, emocije te njihov način razmišljanja, možemo reći da je ova vrsta komunikacije osobne te interpersonalne naravi usporedno s onom između nepoznatih (Reardon, 1998).

S obzirom da je interpersonalna komunikacija razvojne prirode, odnosno komuniciranje među strancima nije jednako komuniciranju s prijateljima, postoje određene značajke s kojima se može razlikovati interpersonalni tip komunikacije od ostalih oblika komuniciranja. Navodi se sedam obilježja interpersonalne komunikacije, a to su:

1. Interpersonalna komunikacija sadrži verbalno te neverbalno ponašanje,
2. Interpersonalna komunikacija obuhvaća neplanirano, uvježbano te planirano ponašanje ili kombinaciju istih,
3. Interpersonalna komunikacija se razvija, ona nije statična,
4. Interpersonalna komunikacija ima izravnu recipročnu vezu, interakciju i smislenost,
5. Interpersonalna komunikacija odvija se dinamično s nekim unutarnjim te vanjskim pravilima,

6. Interpersonalna komunikacija spada u aktivnost,
7. Interpersonalna komunikacija može sadržavati elemente uvjeravanja (Reardon, 1998, 20).

Kada bi spomenuli interpersonalnu komunikaciju koja se odvija u vrtiću mogli bismo reći da je ima u svim segmentima života. Dijete je steklo svoje prve vještine komuniciranja u toplini svog doma unutar obitelji, a prva stepenica u opsežniji svijet komuniciranja dijete će stjecati u vrtiću. Interpersonalna komunikacija je razvojne prirode što znači da prvim dolaskom u vrtić dijete neće pokazivati konkretne vještine interpersonalne komunikacije kao što će posjedovati nakon određenog vremena (odlazak u školu).

2.4. Komunikacija djece predškolske dobi

Oblik komunikacije koji se najviše koristi jest govor, a odnosi se na kognitivnu sposobnost koja osigurava pojedincu da se u komunikaciji služi organiziranim simboličkim sustavima, odnosno jezikom. Uvjeti za razvitak govora kod djece obuhvaćaju urođene osobine, uvjete življenja djeteta te obiteljske faktore. Govor je kompleksan mentalni proces te se dijeli na unutarnji govor i vanjski. Djeca rane i predškolske dobi ne uče jezik, već uvježbavaju sposobnost kako bi ga adekvatno koristila prilikom formuliranja poruka koje pružaju ostvarivanje uspješne komunikacije. Prilikom komuniciranja s drugim ljudima, dijete postaje svjesnije svoje jedinstvenosti, ono otkriva raznovrsne načine opažanja stvarnosti što mu omogućava formiranje realnije slike o sebi i drugima. Dijete koje komunicira iznosi svoje misli i osjećaje te ih istovremeno bogati novim informacijama, ono sazrijeva u socijalnom te emocionalnom kontekstu a istovremeno upoznaje svijet (Selimović i Karić, 2011).

Kada govorimo o komunikaciji unutar vrtića, važno je napomenuti da odgojitelj treba biti uključen u komunikaciju s djecom kao partner i poticatelj, ne smije ometati komunikaciju između djece. Djecu treba motivirati da ispričaju svoje vlastite doživljaje i dojmove, podržavati inicijativu djeteta u komunikaciji te odgovarati na pitanja. Kako bi razvoj govora bio što uspješniji važno je poticati komunikaciju između svih sudionika odgojno- obrazovnog procesa, a to su dijete i roditelj, dijete i odgojitelj te djeca među sobom.

Primarne funkcije komunikacije kod djece predškolske dobi su:

- Ostvarivanje i održavanje socijalnih veza s drugom djecom i odraslima (upit na igru, pronalaženje pomoći, slušanje i davanje uputa za igru, traženje pojašnjenja, zajednička definicija i dogovor pravila igre, razgovor o osjećajima drugih),
- Ekspresija ili izražavanje (iznošenje svojih: misli, osjećaja, ideja, osobnih stavova, postupaka, obrazloženje izbora, izražavanje preferencija),
- Traženje odgovora na razna globalna pitanja (pojava različitosti i sličnosti predmeta, uzroci određenih pojava, razlozi načina nečijeg ponašanja, postavljanje brojnih pitanja),
- Prijenos informacija (imenovanje raznih predmeta, opisivanje, objašnjavanje uzročno-posljedičnih pojava),
- Izražavanje kreativnosti (crtanje, slikanje, oblikovanje, imitativna igra, itd.).

Razvoj komunikacije u predškolskoj dobi autori Selimović i Karić (2011, prema Pehar, 2007) definiraju kao oživljavanje, ustajanje i početak egzistiranja čovjeka. Uvjeti neophodni za promjenu neverbalne komunikacije u verbalnu su:

- Socio-emocionalna povezanost između djeteta i odgojitelja,
- Prilagođavanje ponašanja odgojitelja prema djetetu,
- Zajednička aktivnost,
- Djetetu poznate situacije u kojima se odvija komunikacija.

„Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje“ u ključnim kompetencijama cjeloživotnog učenja ističe važnost komunikacije na materinjem jeziku kod djece predškolske dobi. Jezik osposobljava dijete za pravilno verbalno izražavanje te zapisivanje svojih misli, osjećaja i iskustava u raznim djetetu zanimljivim aktivnostima.

3. KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE

Vještina označava brzo i pravilno izvođenje kompleksnog slijeda naučenih radnji s kojima pojedinac jednostavnije i efikasnije obavlja određene aktivnosti, a ostvaruju se vježbom (Enciklopedija 2021).

U današnjem vremenu, nerealno je očekivati jedinstvenu, općeprihvaćenu klasifikaciju komunikacijskih vještina. Postoji nekoliko komunikacijskih vještina koje su uključene u sve kategorije podjela, a to su slušanje, davanje *feedbacka* tj. povratnih informacija te postavljanje pitanja. Kao temeljne vještine prepoznate su vještine slušanja i postavljanja pitanja, a vještina davanja povratnih informacija kod različitih autora dobiva status osnovne ili kompleksne vještine (Žižak i sur. 2012).

Autori Sprafkin, Gershaw i Goldstein (1993) vještine komunikacije dijele na:

- *Temeljne*: slušanje, predstavljanje sebe i drugih, postavljanje pitanja, zahvaljivanje, iniciranje razgovora (započinjanje-završavanje)
- *Složene*: konfrontacija, izražavanje emocija, davanje povratnih informacija, surađivanje, persuazija ili uvjeravanje, empatičnost, dogovaranje, reflektiranje, suprostavljanje, rješavanje konflikta.

Prema Arambašić (2022) osnovne vještine komuniciranja su šutnja, slušanje, aktivno slušanje i postavljanje pitanja no neverbalne znakove u komunikaciji također ne smijemo zanemariti. Neverbalna komunikacija esencijalni je dio čitavog procesa jer slušanja i aktivnog slušanja neće biti bez šutnje, a isto tako kvalitetnog postavljanja pitanja nema ukoliko dobro ne poznajemo četiri elementa komunikacije (verbalna i neverbalna, šutnja i slušanje). Na riječi se možemo osloniti kada drugoj osobi želimo prenijeti određene informacije no izazov se javlja kada drugoj osobi želimo opisati naše emocionalno stanje-tada su neverbalni znakovi korisni. Nekada je složeno opisati riječima naše unutarnje stanje i osjećaje te će osoba puno više saznati promatrajući naše oči i ekspresiju lica. Dobrim poznavanjem neverbalnih znakova možemo bolje razumjeti ljude i izbjeći prijepor u komunikaciji, a isto tako lakše ćemo izbjegavati one znakove koji bi mogli ostaviti loš dojam ili otežati proces komunikacije. Ipak, neverbalni znakovi nisu u našoj svjesnoj kontroli ali nam olakšavaju shvaćanje drugih ljudi te poboljšavaju kvalitetu naših komunikacijskih vještina (Miljković i Rijavec, 2002).

3.1. Slušanje

Slušanje je ključ uspješne i kvalitetne komunikacije. Prema Žižak i sur. (2012), slušanjem se stječe uvid u novu perspektivu, a isto tako nam olakšava razumijevanje kompleksnog ljudskog odnosa.

Čuti nekoga spada u viši kognitivni proces koji je pod našom kontrolom. Hoćemo li čuti nekoga ili ne, odnosi se na odluku pojedinca te njegov uloženi napor u konkretnu aktivnost. Dakle, slušanje možemo opisati kao vještinu pasivnog primanja zvuka u kojoj primatelj ulaže mentalni trud kako bi prepoznao i povezo priču sugovornika.

Postoje tri osnovna procesa slušanja govora, a to su: *imaginarno-slikovno* viđenje onoga što čujemo, *logičko slušanje* koje je usklađeno i logički povezano te *anticipacijsko* koje se odnosi na već uključeno imaginarno- logičko slušanje i ublažava govorne šumove (Tatković i sur., 2016 prema Škarić 2008).

Već kod djece možemo uočiti da razumiju važnost slušanja govornika, primjerice dijete u dobi od tri ili četiri godine dlanovima će obuhvatiti lice svog sugovornika i okrenuti prema sebi kako bi mu poručilo „slušaj me“. Možemo zaključiti da već mala djeca znaju prepoznati da ih sugovornik ne sluša te će djelovati i potruditi se da ne bude tako. Kada slušamo govornika naš fokus je usmjeren prema njemu, slušamo ga i pokušavamo razumjeti što govori, procesuirati informaciju, uočiti što ga muči i kako se osjeća. Da bi to postigli naša vještina slušanja mora sadržavati sve nužne elemente koji će slušanje učiniti dobrim. Esencijalni dio vještine slušanja jest *šutnja* - ukoliko ne šutimo i govorimo, slušanje je ometeno. Izuzev šutnje, u njoj primjeni važnu ulogu imaju *pažnja i koncentracija* jer ukoliko nisu prisutne slušatelj će „zalutati“ u svojim mislima ili pogledavati okolinu što će onemogućiti dobro slušanje. Važno je spomenuti i *pamćenje* jer predstavlja psihičku funkciju potrebnu za ostvarenje dobrog slušanja. Svi spomenuti elementi slušanja međusobno se prožimaju, što znači da se pamćenje neće odviti kvalitetno ukoliko se nije obratila pažnja na verbalne i neverbalne poruke sugovornika. Kao što smo prethodno naveli, komunikacija je aktivni proces koji ima svoj tijek izmjene informacija s sugovornikom. Da bi taj proces nastavio „teći“ važno je pamtit i informacije koje sugovornik s nama dijeli inače nećemo moći pratiti daljnju komunikaciju. Kako bi slušanje bilo još bolje, moramo istaknuti *sposobnost promatranja*, a odnosi se na sebe i sugovornika. Samopromatranjem možemo primijetiti više vrsta neslušanja te djelovati tako da ih umanjimo ili u potpunosti uklonimo (Arambašić, 2022).

4. VAŽNOST ČITANJA DJECI

Govor spada u dio kulture čovjeka i razvojnog je karaktera, a to znači da osim govora i slušanja razvoj se odvija u međuodnosu s drugim učesnicima unutar socijalnog okruženja. S obzirom da se govorom prenosi kultura, jednako tako se kultura prenosi književnošću koja se temelji na jeziku. Kako bi dijete usvojilo moralne i kulturne vrijednosti potreban mu je kontakt s odgovarajućom socijalnom okolinom. Kako bi okruženje za razvoj govora bilo stimulativno, djetetu treba dati mogućnost da govori u manjim skupinama ili u paru, te ispred cijele skupine. Također, važno je djecu okružiti s kvalitetnim (jezičnim) sadržajem u kojem će dijete moći slušati kvalitetan tj. posredan govor. Ako želimo da dijete kvalitetno koristi jezik te bude sposobno izraziti se, moramo mu omogućiti slušanje raznih kvalitetnih sadržaja i primjera dobrog govora. Upravo takvo iskustvo stječe se slušanjem priči, bajki i dječjih poezija te upotrebom jezičnih igara. Nalazimo se u vremenu u kojem se unutar obitelji sve rjeđe čita i pripovijeda te uopće razgovara. S obzirom da dijete većinu svog dana provodi u vrtiću i u domu, zadatak vrtića kao ustanove za odgoj i obrazovanje jest omogućiti djetetu stimulativno okruženje za stjecanje i razvitak složenih govornih te jezičnih vještina (Velički, 2009).

Mnoga znanstvena istraživanja na temu čitanja djeci od najranije dobi pokazala su da je čitanje djetetu u jednakoj mjeri važno za njegov razvoj kao što je i briga o egzistencijalnim potrebama (hrana, zdravlje, odmor, igra, sigurnost i ljubav). Posebnu pažnju u svijetu izazvali su rezultati istraživanja u kojem su istaknuli da je mozak zdravog djeteta koji je bio izložen adekvatnim poticajima, u znatnoj mjeri razvijeniji od mozga drugog zdravog djeteta koje je bilo zanemareno unutar svoje okoline (Stričević, 2006).

¹Autor Paul Hazard u svojoj knjizi „Knjige, djeca i odrasli“ napisao je: „Djecu treba navikavati jer će im knjiga biti neizostavan dio u životu.“ (Šauperl, 2009: 23)

U dječjem vrtiću svakodnevno se čitaju priče i bajke, slikovnice, pripovijedaju i osmišljavaju razne priče, a za dijete je važno da susret s knjigom bude što ranije u njegovom životu s naglaskom na ranu dječju dob, odnosno period života od prve do treće godine. U ovom razdoblju djetetov svijet se konstantno obogaćuje i proširuje. Nekada se govorilo kako mlađoj djeci ne treba čitati jer oni to ionako ne razumiju, no danas su se mišljenja stručnjaka promijenila. Naprotiv, nikada nije prerano da bismo čitali djetetu. Bez obzira što malo dijete ne

¹Šauperl, L. 2007. Čitanje djeci rane dobi. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 13(48), 22-23 str.

shvaća značenje riječi, ono sluša ritam i melodiju te rime, a ponajviše dijete uživa u pažnji koju mu posvećujemo. Kada djetetu čitamo, važno je uspostaviti i održavati kontakt očima. Ako promotrimo dijete možemo primijetiti kako čeka da mu uzvratimo pogled. Nikakav televizijski sadržaj ne može zamijeniti knjige i stvarne osjećaje tj. doživljaje koji nastanu za vrijeme čitanja. Prilikom čitanja stvara se intiman trenutak prepun bliskosti, daje nam osjećaj sigurnosti i jača emocionalne veze. Također, dijete slušanjem čitanog sadržaja uvježbava koncentraciju, širi i obogaćuje svoj vokabular, a istovremeno doprinosi intelektualnom razvoju i radoznalosti (Šauperl, 2009).

Mnogo važnih dokumenata vezanih za čitanje ističu važnost glasnog čitanja djeci jer time razvijaju naviku čitanja, uspjeh prilikom stjecanja novih znanja i vještina, a također doprinosi kasnijim uspjesima u kontekstu škole. Kada djeci čitamo naglas možemo prevenirati poteškoće u čitanju jer se one mogu primijetiti već u mlađoj dobi. Važno je čitati djeci raznih uzrasta, a ne isključivo mlađima. U nastavku, spomenut ćemo nekoliko činjenica o važnosti promicanja glasnog čitanja djeci:

- Čitanje naglas knjigu postavlja u središte pozornosti te je djeca prepoznaju kao nešto ugodno, vrijedno i atraktivno. Ukoliko dijete u ranijoj dobi nauči prepoznati vrijednost knjiga, ono ima predispoziciju za razvoj u vrsnog samostalnog čitatelja.
- Čitanjem naglas djeca lakše povezuju ono što vide i čuju, a zatim i pročitaju. Dijete slušanjem čitanog sadržaja proširuje svoj vokabular i opće znanje.
- Okolina djeteta (obitelj, vrtić, prijatelji) predstavlja model djetetu odnosno čitateljski uzor te time prenose ljubav prema knjigama na djecu.
- Čitanje naglas obogaćuje dječju maštu, daje im prostor za maštanje o ljudima ili mjestima koje nikada nisu doživjeli.
- Čitanje naglas doprinosi razvitku kognitivnih sposobnosti zbog razgovora o pročitanom sadržaju.
- Djetetu se daje prostor za razgovor, a govorenje doprinosi razvoju vještine čitanja i pisanja.
- Djeca se upoznaju s književnim jezikom, a on se ipak razlikuje od našeg svakodnevnog govora, ili jezika kojeg čuju na televiziji. Time djeca razvijaju bolje razumijevanje složenih rečeničnih struktura (<https://www.citajmi.info/citanje-naglas/> prema Koralek i Polette 2021).

Kada govorimo o razvoju rane pismenosti, danas je potpuno prihvaćen stav da se ona razvija od djetetovog rođenja, zbog auditivne osjetljivosti koja je značajna za razvoj govora

i čitanja te se razvija od djetetovih prvih dana života. Stričević (2011) navodi tri ključna čimbenika u razvoju rane pismenosti, a to su: model odrasloga, poticaji odraslog te raspoloživost i količina izloženosti željenim materijalima za čitanje. Ono što je zajedničko polazište za sva tri čimbenika jest materijal za čitanje. Mnoga istraživanja pokazala su da se čitanjem i pričanjem razvija vještina rane pismenosti koja je povezana i s daljnjim uspjehom djeteta u čitanju i učenju.

Krajem devedesetih pedijatrica Klass iz pedijatrijske udruge u Americi preporučuje svim roditeljima da što više čitaju svojoj djeci i navodi da ono dijete koje nikada nije držalo knjigu u rukama ili barem slušalo priču nije dijete zdravog razvoja (Stričević, Čunović, 2013).

Čitanje ima utjecaj na samopoštovanje djeteta te jačanje empatije. Za djecu mlađe dobi važno je promicati empatiju jer su u egocentričnoj fazi razvoja te nisu u stanju razlikovati svoju perspektivu od perspektive druge djece. Bajke imaju utjecaj na razvoj osobnosti kod djece, a isto tako im pomažu da spoznaju emocije i lakše se nose s njima i problemima. Ako je dijete bilo izloženo stresu tokom dana, slušanje bajke ili priče omogućava mu opuštanje i prepuštanje u svijet fantazije (Debeljak, 2021).

Roditelji ili odrasli koji čitaju djetetu potiču njegov cjelokupni razvoj- intelektualni, socijalni, emocionalni, moralni i estetski. To bi značilo da dijete:

- razvija govor, percepciju, pažnju i koncentraciju, pamćenje, apstraktno mišljenje, sposobnost prosuđivanja, maštu te motivaciju za pričanje,
- omogućuje mu se stjecanje novih znanja i informacija, a time bogati svoj rječnik, također, dijete lakše razumije osjećaje - kako svoje tako i tuđe,
- potičemo na razumijevanje socijalnih veza, pravilno ponašanje, pravdu i nepravdu, humane te moralne vrijednosti,
- uči kako riješiti sukob, te biti tolerantan i solidaran,
- oblikuje kriterije za uočavanje kvalitetne literature (Stričević, 2006).

Za vrijeme čitanja s roditeljima, dijete usvaja strukturu teksta (Matijević i Bernić, 2020 prema Honchell & Schulz, 2012). Neke od prednosti zajedničkog čitanja prema Hagenu (2018) su obogaćivanje rječnika, poticanje razvoja vještine slušanja, razumijevanje pravopisa te uspostavljanje preduvjeta za razvoj vještine pismenosti.

Brodin i Renbald (2020) proveli su istraživanje vezano za čitanje i pričanje priča djeci naglas. Istraživanje je provedeno u Švedskoj točnije Stockholmu, a cilj istraživanja bio je otkriti povezanost čitanja naglas i pričanja priča s razvojem komunikacijskih vještina kod djece. Glavna pretpostavka bila je povećanje svijesti o komunikaciji između odgojitelja i roditelja te ih potaknuti da svakodnevno čitaju zajedno s djecom. Naglasak je bio na poticanju razvoja govora i jezika unutar predškolske ustanove gdje su pripovijetke i čitanje naglas bili primarni koncept. Pristup u istraživanju je interaktivne naravi što znači da kulturna i socijalna interakcija između djece razvija njihovu komunikaciju te jezik u njima prirodnom okruženju, a to je predškolska ustanova. U istraživanju je sudjelovalo 11 dječjih vrtića unutar male općine, a to je obuhvatilo broj od 573 djece u dobi od 1 do 5 godina. Unutar tih skupina zastupljeno je mnogo različitih jezika točnije 18 nacionalnosti te je naglasak bio na čitanju naglas i pripovijedanju. Prvi podatci o istraživanju prikupljeni su 2012. zatim 2013. godine gdje su se uspoređivale razlike i napredak među istima. Na početku istraživanja 2012. svi odgojitelji su naveli kako provode aktivnosti čitanja naglas djeci i to nekoliko puta dnevno. Sjedeće godine podatci su ostali jednaki. Kada se odgojitelje pitalo koriste li pripovijetke i izmišljene priče u radu s djecom, u 2012. odgovorilo je njih samo 6 da koriste, no 2013. brojka se povećala na 17. U spomenutom periodu, djeca su počela stvarati svoje priče te ih prepričavati vršnjacima što im je dalo priliku da se izraze svojim riječima. Stekao se uvid u važnost poticanja ovakvih tipova aktivnosti i utjecaja na razvoj kreativnosti. Prve godine istraživanja, odgojitelji su naveli da je glavni cilj čitanja naglas razvoj sposobnosti koncentracije. Godinu dana nakon, kao odgovor na isto pitanje koncentracija se skoro nije ni spomenula te se kao glavni cilj čitanja istaknuo razvoj govora, mašte te kreativnosti. Između dvaju istraživanja, rezultati su pokazali da djeca koriste nekoliko različitih načina interpretacije i obrade vlastitih doživljaja nakon čitanja ili pripovijetki. Načini izražavanja bili su putem dramskih igara, kazališta, scenskim lutkama, crtanjem i slikanjem. Na početku istraživanja, čak 8 skupina je izjavilo da su u suradnji s roditeljima u kontekstu čitanja i pripovijedanja, a 2013. godine je brojka narasla na 18. Roditelje se informiralo o važnosti čitanja naglas i pripovijedanja djeci zbog utjecaja koji ima na razvoj govora i jezika. Djeci je bilo omogućeno da donose svoje knjige od kuće te svojim vršnjacima govore o istoj prije nego ih odgojitelj pročita čitavoj skupini. Rezultati istraživanja su pokazali pozitivne promjene unutar svakodnevnih aktivnosti i rutina. Djeca su pokazala dodatan interes o znakovima, simbolima, slikama i slovima te im je vokabular proširen kao i razumijevanje jezika. Također, djeca su bila pripremljenija za čitanje i pisanje jer su razvili maštu i kreativnost kroz razne igre. Glavna problematika ovog istraživanja bilo je pitanje „Može li čitanje naglas i

priповijedanje značiti djeci u daljnjem razvoju govora i jezika odnosno u komuniciranju?", a odgovor je potvrđan.

Još jedno istraživanje koje su proveli Niklas, Cohrssen i Tyler 2014. godine u Melbourneu-Australija također pokazuje nužnost ranog čitanja djeci. Sam naziv istraživanja glasi „što ranije, to bolje“ te ističe važnost zajedničkog čitanja djece i roditelja. S obzirom da čitanje ima veliki utjecaj na razvoj jezika, roditelje se potiče na čitanje od malih nogu. Istraživanje se provelo pri uzorku od 104 djece predškolske dobi. Roditeljima je postavljeno pitanje kada su počeli čitati svojoj djeci te koliko često. Skoro polovina ispitanika odgovorila je da su počeli čitati djetetu prije 6. mjeseca starosti. Dob u kojoj je djeci prvi put čitano povezuje se s obiteljskim specifičnostima kao što je npr. socioekonomski status. Primjerice, roditelji koji su počeli čitati djetetu u ranijoj dobi života, čitati će mu češće u godini prije polaska u školu. Zatim, roditelji koji su počeli kasnije čitati djeci će rjeđe čitati djetetu prije polaska u školu. U ovim dvjema grupama roditelja, socioekonomski status igra veliku ulogu. Dakle, ranije počnu čitati svojoj djeci roditelji povoljnijeg socioekonomskog statusa. Za kraj, dokazano je kako rano čitanje djeci tj. zajedničko čitanje pridonosi razvoju jezičnih i kognitivnih sposobnosti djece.

U Hrvatskoj je također prepoznata važnost čitanja djeci naglas od najranije dobi te 2013. godine nastaje prva nacionalna kampanja pod imenom „Čitaj mi!“. Nastala je pod sponzorstvom Ministarstva socijalne politike i mladih. Sama svrha kampanje bila je motivirati roditelje i druge da djeci započnu čitati već od rođenja. Ideju su prihvatila razna društva (pedijatrijsko, čitateljsko, istraživači dječje književnosti) i razne udruge, zatim je interes prešao na mnoge medije i nakladnike koji su se također uključivali u kampanju. Roditelji su se mogli informirati letcima i plakatima unutar rodilišta i doma zdravlja. Značajni nosioci kampanje su knjižničari na dječjim odjelima jer raspolažu sa svim uvjetima za provođenje samog programa i također za ohrabivanje roditelja u poticanju čitanja djeci već i rane dobi. Pokrenuta je i internetska stranica koja je namijenjena roditeljima i svim onima koji imaju želju promicati čitanje djeci od rođenja. Ova kampanja važna je jer se njome potiče čitanje na svakodnevnoj razini, a dijete se isto tako uči pravilima čitanja, ono uvježbava predčitačke vještine i navike koje kasnije djetetu stvaraju mogućnost navikavanja na pisanu riječ bez obaveze da zna čitati ili pisati (Čunović i Stropnik, 2015).

4.1. Vođeno čitanje

Vođeno čitanje odnosi se na strategiju razvoja apstraktnog, kreativnog te kritičkog mišljenja djeteta koju je moguće implementirati u odgojno-obrazovnom radu s djecom. Vođeno čitanje mogu primjenjivati roditelji i odgojitelji, a naglasak je na razvoju kritičkog mišljenja te stvaranja odnosa djeteta prema raznovrsnim informacijama i sadržajima. Također, osim prethodno spomenutih sposobnosti dijete razvija svoje kognitivne, emocionalne te socijalne vještine. U odgojno-obrazovnom radu s djecom, za vrijeme čitanja slikovnice ili priče javljaju se tri faze: evokacija, razumijevanje značenja i refleksija.

1. Evokacija se odnosi na dio prije početka čitanja priče. Djetetu pokazujemo naslovnu stranicu i pročitamo naslov priče te se postavlja pitanje: „Što ti se čini, o čemu ova priča govori?“ – ovim pitanjem kod djeteta možemo produbiti interes te ga potaknuti da se poveže s pričom, koristi maštu i verbalno izrazi (faza evokacije). Unutar ove faze važno je dati priliku svakom djetetu da izrazi svoje pretpostavke o priči.

2. Razumijevanje značenja sastoji se od dijela čitanja priče i prekidanja pri najintragantnijim dijelovima te postavljanje pitanja o njima, npr.: „Je li se dogodilo ono što si očekivao?“ Sva sljedeća pitanja moraju biti na različitim razinama, od onih jednostavnih do konkretnih. Jednostavno pitanje od djeteta iziskuje samo jedan odgovor, a konkretna (složena) pitanja kod djeteta traže povezivanje, analizu i predviđanje. Bitno je postavljati pitanja koja djetetu omogućuju razvoj mašte i povezivanje sa svakodnevnim životom (npr. Što bi ti napravio da ti se dogodilo kao i njemu? Je li ti se ikada dogodilo nešto slično? i sl.) Prije nego nastavimo priču, djetetu postavljamo pitanje o daljnjem slijedu „Što misliš, što bi se moglo dalje dogoditi u priči?“. Djetetu će trebati vremena kako bi procesuiralo odgovor te preoblikovalo svoju vizualnu percepciju priče u riječi. Za vrijeme postavljanja pitanja važno je da odgojitelj dopusti svakom djetetu samostalno iznošenje odgovora te ih ne smije vrednovati.

3. Refleksija je posljednja faza vođenog čitanja i vrlo je važna. U ovoj fazi dijete povezuje početnu pretpostavku s novim sadržajem koje je dijete dobilo za vrijeme čitanja i diskusije te s njom zaokružuje priču. U ovoj fazi potičemo dijete da poveže priču s nekim osobnim iskustvom ili možda s drugom pričom ili pak da smisli drugačiji svršetak priče. Npr. Jesi li očekivao ovakav kraj priče?; Prepoznaješ li nekog tko se ponaša kao glavni lik?; Što bi mijenjao u priči i zbog čega? Vođeno čitanje s prethodno kvalitetno pripremljenim pitanjima kod djeteta potiče razvoj četiriju temeljnih tipova razumijevanja: globalno (općenito razumijevanje određenog sadržaja), interpretativno (uočavanje odnosa i povezivanje ideja iz raznih područja), osobno

razumijevanje (spajanje novih sadržaja s iskustvenim) i kritičko (shvaćanje i otkrivanje kompleksnosti nekih informacija). Na takav način postavljena pitanja prate razine Bloomove taksonomije i daju nam snažan oslonac na kojem će u nastavku obrazovanja dijete moći izgrađivati svoju kreativnu i kritičku misao. (Alma Flor Ada i F. Isabel Campoy, 2011- Šavora)

4.2. Rituali čitanja djeci

Čitanjem stvaramo intiman trenutak s djetetom što znači da jačamo emocionalnu sponu između odraslog i djeteta, a ujedno mu pružamo osjećaj sigurnosti. Kako bi aktivnost djeci bila atraktivnija potrebno je stvoriti toplu i ugodnu atmosferu u kojoj će se dijete moći osjećati sigurno, opušteno i voljeno. Djeci će biti zanimljivije ukoliko im prepustimo izbor knjige koju žele čitati, a time ih i uključujemo u samu aktivnost. U toplini dječjeg doma, čitanje priča može biti ritual prije odlaska na spavanje tzv. „priča za laku noć“, a u vrtiću rituali čitanja mogu se odvijati prije izlaska na dvorište ili prije dnevnog odmora djece i sl.

Stričević (2006) navodi kako se listanjem i čitanjem slikovnica svakodnevno postepeno stvara ritual čitanja. Kako bi djetetu čitanje bilo ugodno treba izabrati najbolje vrijeme, kada je dijete raspoloženo i ništa ga ne ometa. Za vrijeme čitanja potrebno je isključiti sva moguća ometanja i distrakcije jer bi dijete moglo postati nervozno. Čitanje mora biti prilagođene glasnoće, odnosno ni preglasno ni pretiho. Ritam treba biti nježan bez dramatičnih i agresivnih promjena, a stanke je dobro primjenjivati jer daju djetetu prostor za vizualizacijom i pamćenjem onoga što čuje. Autorica Čudina-Obradović (2003) navodi ukoliko dijete osjeti užurbanost i napetost za vrijeme čitanja, stvorit će osjećaj obaveze u kojoj ne uživa te će je željeti prekinuti. Pozornost će mu zahvatiti zbivanja u neposrednoj okolini. Kada se dijete smiri i usmjeri pažnju na priču tako što prati slike i tekst knjige, može sudjelovati u svakodnevnom čitanju 20 minuta. Ako se uspostavi stalno mjesto i vrijeme za čitanje, stvorit će se mala tradicija koja djetetu daje osjećaj za vrijeme i životnu organizaciju. Ukoliko se ritual čitanja održava, dijete će naučiti da je čitanje aktivnost koja je zabavna, korisna i važna.

Kako bi stvorili ritual za pričanje priča stvaranjem ugođaja možemo privući interes publike. Primjerice, u obiteljskom domu ritual može označavati prigušivanje svjetla i pjevanje uspavanke pri završetku priče za laku noć. Isto tako, može se uvesti ritual pričanja priče nakon večere ili za vrijeme trajanja obiteljskih izleta. Kada govorimo o ritualima u odgojno-obrazovnom procesu najčešće se koristi:

- slušanje glazbe (na početku i na kraju priče),
- prigušena svjetla,
- sjedenje na posebnoj stolici ili fotelji za vrijeme priče,
- okupljanje u posebnom mjestu „kutiću za pričanje priča“,
- odabir određenog vremena u danu za čitanje priče,
- jednostavne igre prije priče kao pomoć pri stvaranju raspoloženja,
- pjevanje pjesmice prije priče (Perrow, 2008).

Za vrijeme spomenute aktivnosti naša pažnja je u potpunosti usmjerena na dijete što djetetu daje na osjećaju važnosti i pripadanja unutar obitelji ili socijalne sredine u kojoj se nalazi. Stjecanjem navike čitanja kod djeteta razvijamo odnos prema knjizi koji će nastaviti njegovati tijekom života.

Čitanje bi trebalo biti svakodnevica unutar obitelji odnosno ritual ili navikao kao primjerice pranje zubi. Ako čitamo djetetu raznovrstan sadržaj ono će učiti o različitim zemljama, kulturama, herojima, temama, stilovima i književnim žanrovima te će tako postepeno otkrivati svoje interese (Vodovnik, 2023).

4.3. Stvaranje poticajnog okruženja za čitanje

Suvremena istraživanja pokazuju kako se tijekom prve tri godine života djeteta događaju najznačajnije promjene u mozgu i stvara se veliki broj veza s novim živčanim izdancima nužnim za djetetovo učenje. Te brojne veze među živčanim stanicama održati će se ukoliko budu stalno aktivne, a biti će aktivne ukoliko dijete dobije dovoljno poticaja iz okoline. Mozak djeteta žudi za poticajima iz okoline. Ljudi su najvažniji dio poticajne okoline jer vole dijete, grle ga, ljube te mu pričaju i čitaju priče i slikovnice. Roditelji i odgojitelji djetetu daju primjer korištenja i prosljeđivanja pisane obavijesti, uživanja u pročitanoj sadržaju i zanimljivostima iz teksta, organiziraju čitalačko okruženje te svakodnevno čitaju s djetetom i djetetu. Dijete živi u okolini u kojoj sve opaža i pokušava imitirati ono što vidi. Ono će imitirati roditelja kada čita i opaziti će kada odrasli razgovaraju o pročitanoj sadržaju, posuđuju knjige u knjižnici te ophode knjige s poštovanjem i ljubavlju. Dijete će lakše i brže shvatiti važnost i svrhu čitanja ukoliko je okruženo odraslima koji čitaju redovito ili se služe različitim tiskanim materijalima.

Roditelji bi trebali dijete voditi u obližnju knjižnicu kako bi mu to postalo blisko i poznato mjesto (Čudina-Obradović, 2003).

Slunjski (2008) tvrdi da djeca u vrtiću sudjeluju u raznim aktivnostima koje potiču njihov govor i komunikacijske vještine, a to su: razgovor, slušanje i pričanje priča, razne igre riječi, dramske interpretacije i sl. Kako bi taj razvoj poticali važno je osigurati stalnu dostupnost raznih slikovnica, knjiga i priča. No, najznačajniji aspekt razvoja govora odnosi se na aktivnosti u kojima se djeca druže i razgovaraju s ostalom djecom i odraslima, razgovarajući o njima zanimljivim temama, prepričavajući vlastita iskustva i doživljaje. S obzirom da se jezik ne uči već razvija važno je osigurati bogato materijalno okruženje koje će poticati dijete na komunikaciju s drugima. Na panoima vrtića potrebno je postaviti mnogo slika i pisanih poruka koje će podizati svijest djece o važnosti čitanja i pisanja. Isto tako, bilo bi poželjno osigurati „malu knjižnicu“ za djecu u kojoj će ona moći koristiti razne slikovnice, knjige i časopise, a ujedno je i ugodno mjesto, s jastucima ili strunjačama, koje će djetetu omogućiti užitek čitanja i listanja knjiga ili slikovnica.

5. ULOGA ODGOJITELJA

Odgojitelj je stručnjak koji omogućava djetetu poticajno okruženje za sve segmente njegovog razvoja, pa tako i za govor. Kako bi se razvijao uredan razvoj govora, komunikacija s djecom je neizostavna. Unutar prvih sedam godina djetetova života- dijete imitira uzor. Uzor ima utjecaj veći od odgajanja, a djetetu samo treba omogućiti da bude blizu svog uzora (Velički, 2009 prema Prekop, 2008).

Dijete uči govor preko sadržaja kojeg mu odgojitelj kao govornik prezentira, te za koje smatra da su važne i s djecom o njima razgovara. To nazivamo socijalnim učenje jer dijete stječe i dijeli zajednička iskustva (Velički, 2009).

U čitavom djetinjstvu, stjecanje zajedničkih iskustava ima veliku ulogu koja je posebno važna u prvim godinama djetetovog života (Velički, 2009 prema Largo, 2007). Odrasli daju sliku koje dijete obilježava u većoj mjeri nego odgojne metode i pravila.

Također, poticanje razvoja govora kod djece ne može se svrstati unutar kratkih programa ili aktivnosti ograničenih vremenom. Komunikacija i interakcija s djecom odvija se neprestano tj. u svakom trenutku kojeg provodimo s djecom. Odgojitelj treba propitivati svoje ponašanje jednako kao i postupke, također bi trebao procjenjivati vlastiti govor te govor koji upućuje djeci kroz govorno-jezične i umjetničke sadržaje koje nudi djeci, njihovu primjerenost i adekvatnost okruženja za slušanje i praćenje takvog sadržaja. Kada analizira svoj govor, odgojitelj će lakše doći do primarnih zaključaka o govoru djece unutar određene skupine. Kao što smo već rekli, da bi dijete usvojilo govor osim uvježbavanja treba i uzor ili model, nove sadržaje i riječi koje će čuti od nekoga (Velički, 2009).

Odgojitelj prilikom biranja priče i načina pričanja treba uvažiti interese, mogućnosti i potrebe djece u skupini koji su različiti. Kako bi potakao interes kod djece, odgojitelj treba poticati djecu da aktivno sudjeluju u pričanju. Za vrijeme aktivnosti s pričom odgojitelj mora biti fleksibilan te se prilagođavati situaciji što znači i odustati od aktivnosti pričanja ukoliko su djeca prvotnu priču „odvela“ u neki drugi smjer (Slunjski, 2008).

Logopedi u svom radu često koriste slikovnice i pjesmice no one nisu usmjereno samo na djecu s jezično- govornim poteškoćama. Stručnjaci preporučuju roditeljima i odgojiteljima da uvrste čitanje u svakodnevne rutine s djecom (Babić, 2021).

6. KNJIŽEVNOST I DJECA

Dječja književnost odnosi se na posebnu vrstu književnosti koja po svojoj formi i problematici odgovara dječjoj dobi. U njoj se javlja obilje bogate literature koja pripada djeci i dijele je zajedno s odraslima, a autori su ih ili svjesno namijenili djeci ili nisu ali su tijekom vremena izgubivši mnoge elemente postala primjerenija za dječju dob. Važno je istaknuti da je dječja književnost umjetnost koja pomoću riječi opisuje život na djetetu prilagođen način. Osnovna podjela dječje književnosti jest: poezija, priča ili bajka te pripovijetka o djeci (Crnković, 1971).

Dječja književnost u djetetovom životu stvara osjećaj zabave no jednako tako potiče razvoj čitateljskih vještina. Uz navedeno, dječja književnost služi kao prenositelj znanja, raznih ideja, vrijednosti te društvenih normi (Pašić Kodrić, 2021).

Književna djela imaju važnu ulogu u procesu odgoja i obrazovanja djeteta zbog umjetničke istine o životu te svim radostima i tugama, patnjama i ushitima koje prikazuje. Kroz književna djela možemo uočiti suodnose čovjeka sa svijetom koji ga okružuje, a jednako tako i naroda kojem pripadamo sa svim svojim posebnostima (kultura, običaji, tradicija, običaji, jezik i sl.) Prvi susret s književno-umjetničkim djelima je u predškolskom razdoblju djeteta, a tijekom života i dalje u školi književni odgoj se samo nadograđuje (Visinko, 2000).

Djeca predškolske dobi više pokazuju interes za čitanjem bajki i basni. U ovoj dobi djeca imaju potrebu za postavljanjem raznih pitanja vezano za ono što ih zanima ili im treba detaljnije objasniti. Prilikom prvih susreta s čitanjem štiva kod djeteta će se javiti izražena potreba za komunikacijom između osobe koja čita te njega samog. Odrasli koji su uključeni u odgoj djeteta moraju paziti da sadržaj bude primjeren, zanimljiv i jasan djetetu te da bude u razmjeru s njegovom sposobnosti shvaćanja (Radonić i Stričević, 2009).

6.1. Slikovnica

Slikovnica je prvo štivo s kojim s dijete susreće, a odnosi se na oslikanu knjigu koja sadrži priču i ilustracije koje ih objašnjavaju. Također, slikovnica je prvi djetetov doticaj s književnosti i pisanom riječi te je zbog dobrobiti djeteta važno voditi računa o kvaliteti slikovnice kako bi se iskoristio potpuni potencijal onoga što nam nudi (Martinović i Stričević, 2012). Čitanje slikovnice svakodnevno veseli, odgaja i obrazuje djecu te im olakšava shvaćanje

suvremenog svijeta. Djetetu treba omogućiti korištenje slikovnice sukladno njegovim potrebama, a koja će istovremeno pratiti i poticati njegov razvoj te reagirati na specifične potrebe i interese koje dijete zahtjeva.

Slikovnica spada u vizualne medije te služio kao element uspostavljanja i daljnjeg razvitka komunikacije između odgojitelja i djeteta, pri čemu ima utjecaj na razvoj govora djeteta (Petrović- Sočo, 1997).

Autorica Šišnović (2012; prema Čačko 2000 i Centner, 2007) ističe važnost *spoznajne uloge* slikovnice jer omogućuje djetetu da bolje razumije sebe, da otkrije ono što ga zanima o svijetu, da opisuje potencijalne situacije unutar obitelji, vrtića i sl. Također, omogućava provjeru djetetovih postojećih znanja i spoznaja o stvarima, odnosima te pojavama i time nam pruži prosuđivanje o njihovoj točnosti (Martinović i Stričević, 2011 prema Čačko 2000, Crnković i Težak 2002). Čitanjem slikovnica djeca su u međusobnoj interakciji s drugom djecom i odraslima te tako jačaju odnose i prijateljstva dok istovremeno stvaraju nova znanja, iznose osobna mišljenja i iskustva (Šišnović, 2012 prema Hlevnjak, 2000). Spomenuti autor ističe važnost *estetske uloge* u slikovnicama jer svojim likovnim izričajem kod djece potiče razvoj osjećaja za lijepo tj. razvoj ukusa. Također, slikovnice imaju i *zabavnu ulogu* jer kroz igru dijete uči i razvija maštovitost te stvara novi pogled na svijet, ono razvija želju za knjigom i naviku za njenom upotrebom. Važno je naglasiti i *društvenu ulogu* slikovnice jer prenosi poželjne i pozitivne vrijednosti na najmlađe. *Informacijsko- odgojna uloga* slikovnice pruža djetetu razvoj mišljenja odnosno sposobnosti za analizom, sintezom, usporedbom, uočavanjem kauzalnih veza između stvari i pojava te osvješćivanje i rješavanje problema dok istovremeno djetetu daje pristup sadržajima vezanim uz njegove emocije, zdravlje, osobine i ponašanje (Martinović i Stričević, 2011 prema Čačko, 2000). *Govorno-jezična uloga* slikovnice promiče razvoj fonološke i fonemske svjesnosti, morfološkog i sintaktičkog razvoja te bogati rječnik djeteta dok direktno utječe na stjecanje predčitačkih vještina. Slikovnice nude djetetu priliku za učenje o multikulturalnim i društvenim temama, primjerice: strane zemlje, stari zanati, posebne potrebe pojedinaca i sl. Takve teme obrađuju se na zanimljiv, humorističan i neupadljiv način, a iznose se u prenesenom značenju. Ova uloga slikovnice naziva se *iskustvena* jer pruža djetetu posredno iskustvo odnosno sve ono što dijete ne može doživjeti izravnim iskustvom može naučiti i razumjeti putem slikovnice (Martinović i Stričević, 2011 prema Nikolajeva 2003).

Autorica Čudina-Obradović (2003) navodi dva tipa slikovnica. Prvi tip koji je zastupljeniji je slikovnica tj. kratka priča s bogatim ilustracijama i posebno raspoređenim tekstom. Jezik unutar ovih slikovnica je bogat i često nadilazi djetetove govorne sposobnosti.

Za dijete je ovaj tip slikovnice vrlo značajan jer sadrži ilustracije i priče kvalitetnog sadržaja i jezika što znači da će njihovim slušanjem dijete obogatiti i proširivati razumijevanje i govor jer će često ponavljati i zaključivati te upoznavati nove riječi i pojmove. Drugi tip slikovnice predstavlja zajedničko čitanje odraslih i djece. Svaka stranica sadrži jednostavne prizore koji su opisani jednom ili dvjema kratkim rečenicama. Ove slikovnice značajne su jer daju mogućnost djetetu da prati i povezuje tekst sa ilustracijom te tako shvati značenje tog teksta, opis radnje, predmeta i bića. Ovaj tip slikovnica je manje zastupljen u odnosu na prethodnu, a primjer takvog tipa su od autora Dicka Brune - „Medo bere jabuke“. Ovaj tip slikovnice potiče razvoj predčitačkih vještina, a slikovnice prvog tipa više utječu na razvoj govora, maštovitosti i ljubavi prema čitanju.

6.2. Bajka

U većini jezika u svijetu riječ „bajka“ označava „izmišljotinu“ ili „laž“, a temelji se na umjetničkom izmišljanju koje prikazuje iluziju stvarnosti. Bajke dijelimo na usmene i umjetničke. Usmene bajke su nastale od nepoznatih nadarenih pojedinaca iz naroda i prenosile su se usmenom predajom. Umjetničke bajke su autorsko djelo pojedinca u kojima se isprepliću realni i imaginarni svijet, a nastale su iz usmenih bajki (Bistrić i Ivon, 2019 prema Golem, 2006). Istaknuti povjesničar dječje književnosti Milan Crnković bajku je odredio kao najstariji oblik usmenog stvaralaštva naroda koje potječe od „mitološkog viđenja svijeta“ čija je osnovna karakteristika čudesnost. U bajci se isprepliće nadnaravno i čudesno sa realnim pa se doima kako nema različitosti i suprotnosti između realnog i imaginarnog svijeta. U bajkama se u maštovitom svijetu pojavljuju fantastični likovi, dogodovštine i prizori, a glavni lik napušta svakodnevicu te kreće u pustolovinu gdje dolazi u susret s raznim teškoćama i neprilikama iz kojih izlazi kao pobjednik.

Bajke imaju velik utjecaj na djetetov život odnosno njegov razvoj i obrazovanje. S bajkama dijete odrasta i prolazi kroz različite faze života u kojima mu one pomažu. Postoje bajke različitih tematika no uvijek su povezane s sličnim vrijednostima kao što su: ljubav, dobrota, iskrenost i borba za pravdu. Ove vrijednosti se uvijek nalaze u opreci zla, mržnje i nepravde. Čitajući nove bajke može se primijetiti da se moderne bajke dosta razlikuju od npr. Grimmovih. Elementi zla su danas ublaženi te se zločesti likovi više ismijavaju dok se u starijim bajkama glavni junaci bore protiv njih (Cvitanić, 2021).

6.3. Priča

Dječjom pričom se smatra sve ono što je preuzeto iz arhive narodnih priča, a dijeli se na narodnu i umjetničku priču. Narodna priča dijeli se na: bajke (legenda, mit, čudesna priča), zgode i šaljive pričice, a umjetnička priča obuhvaća bajku, fantastičnu priču i priču blisku realističnoj pripovijetci (Crnković, 1971).

Dječja priča spada u kraću proznu vrstu koja djetetu mora biti razumljiva, jednostavno napisana, da sadržava djetetu bliske motive primjerice iz njegovog života, ali s fokusom na jednog do dva lika koja su većinom djeca. Osim djece, u pričama se kao likovi pojavljuju i životinje, biljke, imaginarna bića i personificirani predmeti. Slušanje, čitanje i pokazivanje priča kod djece razvija osjetljivost za književni izričaj. Za vrijeme čitanja svi sudionici tog procesa, odnosno roditelji i odgojitelji zajedno s djecom razvijaju jezične i literarne sposobnosti. Čitanjem priče stvaramo mogućnost uspostavljanja i razvijanja bliskih odnosa između djece međusobno i odraslih, a to znači ostvarivanje susreta radosti, topline, bliskosti, razgovora i druženja. Za vrijeme slušanja priče, dijete prima razne obavijesti- od onih estetskih, jezičnih i literarnih do uočavanja interpersonalnih i intrapersonalnih odnosa. Time se ističe važnost međuodnosa sadržaja i izraza priče unutar procesa njene slušne recepcije. Netočno je da djeca predškolske dobi nisu sposobna razumjeti čitav sadržaj i izraz književnog konteksta i da nije bitno na koji način im se priča prezentira tj. čita. Djeca neće objasniti doživljaj priče i spoznaju sadržaja odraslim jezikom no itekako će je osjećati (Visinko, 2000).

7. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Prema saznanjima iz dosadašnjih istraživanja, čitanje djeci važan je preduvjet razvoju komunikacijskih vještina. Komunikacijske vještine kod djece imaju različite funkcije: od stupanja u prve socijalne odnose s okolinom, ekspresije osobnih stavova, ideja i osjećaja sve do pokušaja izražavanja vlastite kreativnosti. Većina roditelja svojoj djeci čita različite priče i bajke, a na cjelokupni razvoj djeteta velik utjecaj imaju i iskustva čitanja u vrtićkoj skupini. Iskustvo koje će dijete predškolske dobi dobiti unutar odgojno-obrazovnog institucijskog konteksta uvelike ovisi o stavu odgojitelja prema čitanju kao i stanju opremljenosti različitim materijalima za čitanje.

7.1. Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja je važnost čitanja djeci predškolske dobi i utjecaj na njihov razvoj komunikacijskih vještina te zadovoljstvo odgojitelja materijalnim uvjetima kojima raspolažu za realizaciju navedene aktivnosti.

7.2. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja je anketnim upitnikom ispitati mišljenje odgojitelja u Splitu prema čitanju djeci kao prediktoru razvoja komunikacijskih vještina uzevši pritom u obzir stanje opremljenosti materijalima za čitanje i organizacijske uvjete rada.

7.3. Zadatci istraživanja

1. Ispitati učestalost aktivnosti čitanja u odgojno-obrazovnom radu odgojitelja
2. Ispitati materijalne uvjete u odgojno-obrazovnim skupinama odgojitelja potrebne za aktivnosti čitanja djeci i zadovoljstvo istima
3. Ispitati mišljenje odgojitelja o važnosti čitanja i utjecaju čitanja na razvoj komunikacijskih vještina djece

7.4. Hipoteze

Pretpostavlja se da:

- 1.) Odgojitelji svakodnevno čitaju djeci.
- 2.) Odgojitelji su zadovoljni s količinom materijala za čitanje kojim raspolažu u svojim odgojno- obrazovnim skupinama.
- 3.) Odgojitelji smatraju da je čitanje djeci važno i utječe na njihov cjeloviti razvoj.

7.5. Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo 160 odgojitelja ($\bar{z}= 99,40\%$, $m= 0,60\%$) na području grada Splita, prosječne dobi 37,78 godina. Uzorak je prigodan. U ovom radu korištena je *online anketa* kao istraživačka metoda kojoj je cilj bio ispitati mišljenje i stavove odgojitelja o utjecaju čitanja na razvoj komunikacijskih vještina djece predškolske dobi. Ispitanici su anketi pristupali anonimno i samoinicijativno.

7.6. Postupak istraživanja

Istraživanje je provedeno u studenom 2023. godine u Splitu. Za potrebe istraživanja je kreirana online anketa pod nazivom *Upitnik mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja i utjecaju na komunikacijske vještine djece predškolske dobi* (vidi u Prilogu 12.1). Na samom početku ankete ispitanicima je prikazana uputa u kojoj se ističe svrha istraživanja i potpuna anonimnost i zaštita njihovih odgovora. Upitnik je putem društvenih mreža poslan odgojiteljima koji rade u različitim vrtićima na području grada Splita.

7.7. Instrumenti

U istraživanju je korišten upitnik anketnog tipa u online Google formi. Na samom početku upitnika navedeno je kako je pristupanje anketi u potpunosti anonimno te da će se

rezultati koristiti u svrhu izrade diplomskog rada. U anketi su mogli sudjelovati odgojitelji i odgojiteljice na području grada Splita.

Upitnik mišljenja odgojitelja o važnosti čitanja i utjecaju na komunikacijske vještine djece predškolske dobi kreiran je u svrhu istraživanja, a sastojao se od:

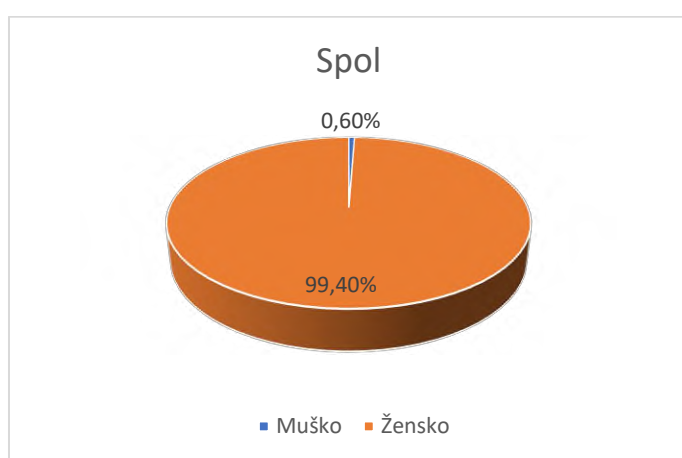
- prvog dijela upitnika s sociodemografskim podacima odgojitelja
- drugog dijela upitnika koji je sadržavao 15 tvrdnji, a ispitanici su slaganje s tvrdnjama procijenili na skali procjene s pet stupnjeva (1 znači *uopće se ne slažem*, 2 *uglavnom se ne slažem*, 3 *niti se ne slažem, niti se slažem*, 4 *uglavnom se slažem* i 5 *u potpunosti se slažem*). U ovom dijelu su bila ponuđena i 4 pitanja zatvorenog tipa s višestrukim izborom odgovora, jednim odgovorom te 1 pitanje otvorenog tipa.
- Tvrdnje u trećem dijelu upitnika formirane su u obliku skale procjene od pet stupnjeva (*1-uopće se ne slažem, 2-uglavnom se ne slažem, 3-niti se ne slažem niti se slažem, 4-uglavnom se slažem, 5-u potpunosti se slažem*).

Na samom kraju upitnika ispitanicima je omogućen prostor za dodatne komentare, argumente ili druga kritička promišljanja vezana uz temu.

8. REZULTATI I RASPRAVA

Obrada dobivenih podataka prikazana je deskriptivnom statistikom, a rezultati su prikazani u grafičkom i tabličnom obliku.

Deskriptivnom analizom podataka dobiveni su rezultati o sociodemografskim obilježjima ispitanika. Rezultati pokazuju da je u istraživanju sudjelovalo 160 ispitanika, od kojih je 99,40% odgojiteljica i 0,60% odgojitelja (Graf 1). Dobiveni podatci bili su očekivani s obzirom na zasićenost ženskog spola u odgojiteljskoj struci.

Graf 1. Spol ispitanika

Drugo pitanje odnosilo se na dob ispitanika. Podatci su prikazani u sljedećim kategorijama: u dobi *od 20 do 29 godina* sudjelovalo je 48 ispitanika odnosno 30%, u dobi *od 30 do 39 godina* pristupio je 41 ispitanik točnije 25,62%, u dobi *od 40 do 49 godina* sudjelovalo je 50 ispitanika odnosno 31,25% i zadnja kategorija *50 godina i više* obuhvaća broj od 21 ispitanika točnije 13,13%. Iz dobivenih rezultata možemo primijetiti da je sudjelovalo najviše ispitanika u dobi od 40 do 49 godina- što je za 1,25% više od najmlađe dobne skupine u dobi od 20 do 29 godina (Tablica 2). Prosječna dob ispitanika bila je 37,78 godina.

Tablica 1 Dob (N=160)

Godine ispitanika	f	%
20-29	48	30,0
30-39	41	25,62
40-49	50	31,25
50 i više	21	13,13

<i>Ukupno</i>	160	100,0
---------------	-----	-------

Što se tiče radnog staža, podatci o godinama rada u struci podijeljeni su u 4 kategorije (Tablica 2). Možemo primijetiti da su u prosjeku na anketu najčešće odgovarali ispitanici koji u skupinama rade 10 i manje godina (čak 43,75% ispitanika), a 35% odgojitelja koji su riješili anketu imaju od 10 do 19 godina iskustva rada u struci. Samo 5,62% odgojitelja ima 30 i više godina radnog iskustva.

Tablica 2 Godine rada u struci (N=160)

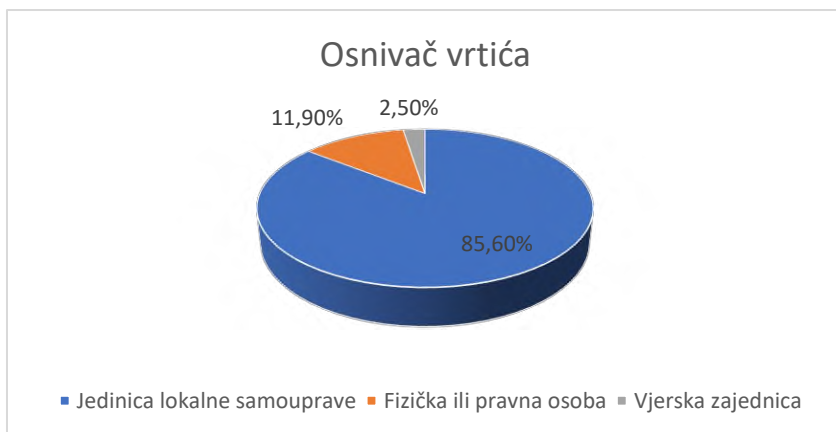
<i>Godine rada u struci</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
manje od 10	70	43,75
10-19	56	35,0
20-29	25	15,63
30 i više	9	5,62
<i>Ukupno</i>	160	100,0

Većina odgojiteljica koje su pristupile upitniku kao stupanj obrazovanja navode višu stručnu spremu (), nakon čega slijede odgojiteljice s visokom stručnom spremom (31,87%). Anketi je pristupilo 23,75% studentica diplomskog studija RPOO. U anketi nije sudjelovala ni jedna odgojiteljica sa srednjom stručnom spremom kao stupnjem obrazovanja (Tablica 3).

Tablica 3 Stupanj obrazovanja (N=160)

<i>Stupanj obrazovanja</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
SSS	0	0,0
VŠS ili prvostupnik/-ca	71	44,38
student/-ica diplomskog studija	38	23,75
VSS ili magistar/-ica	51	31,87
<i>Ukupno</i>	160	100,0

U dobivenom uzorku najviše je odgojiteljica kojima je osnivač vrtića jedinica lokalne samouprave (85,60%), a njih 11,90% pripada ustanovama kojima upravlja fizička ili pravna osoba (Graf 2). Postotak ispitanika koji pripadaju vjerskoj zajednici je zanemariv.

Graf 2. Osnivač vrtića u kojem ispitanici rade

Ustanove ranog i predškolskog odgoja u kojima ispitanici rade se u najvećoj mjeri nalaze u gradu čak 96,30%. Samo 2,50% dječjih vrtića se nalazi u mjestu, a 1,20% u naselju (Graf 3).

Graf 3. Središte poslodavca

U uzorku dobivamo podatke da 156 ispitanika (97,50%) ima centar za čitanje u sobi dnevnog boravka vrtića. Važnost centra za čitanje ističe se i u literaturi (Slunjski, 2008) kao mjesto u kojem će djeca imati priliku koristiti slikovnice, knjige ili časopise.

Tablica 4 Postojanje centra za čitanje i zajedničko okupljanje u vrtiću (N=160)

<i>Postojanje centra za čitanje</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
ne	4	2,5
da	156	97,50
<i>Ukupno</i>	160	100,0

Sljedeće pitanje odnosi se na dostupnost materijala za čitanje djeci. Visoki postotak ispitanika (96,88%) navodi da su priče postavljene na djeci pristupačno mjesto kako bi ih mogli samostalno koristiti. Mala skupina ispitanika (3,12%) odgovara negativno što znači da je djeci onemogućeno samostalno korištenje priča čime se sputava prilika za razvoj ljubavi prema knjizi i čitanom sadržaju (Tablica 5).

Tablica 5 Postavljanje priča na djeci dostupno mjesto (N=160)

<i>Dostupnost priča djeci</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
ne	5	3,12
da	155	96,88
<i>Ukupno</i>	160	100,0

Zadovoljstvo materijalnim uvjetima ispitanici su procjenjivali putem skale procjene iz koje saznajemo da većina odgojitelja raspolaže s raznovrsnim materijalima za čitanje kao što su slikovnice, priče ili bajke (63,13%), dok je 26,2% odgojitelja uglavnom zadovoljno, a samo 1,25% odgojitelja uopće nije zadovoljno izborom materijala za čitanje unutar svog vrtićkog okruženja. Odgojitelji smatraju da imaju dovoljno materijala za čitanje u kontekstu svog odgojno-obrazovnog rada, točnije 36,88% se u potpunosti slaže i jednako toliko se uglavnom slaže, a važnost stalne dostupnosti slikovnica ističe i Slunjski (2008) s naglaskom na razvoj govora i komunikacijskih vještina. Oko 10% ispitanika odgovara da uopće i uglavnom se ne slažu tvrdnjom o posjedovanju dovoljne količine materijala za čitanje. Polovina ispitanika (37,5% i 31,25%) se slaže da bi materijal s kojim raspolažu mogao biti raznovrsnijeg sadržaja, a 19,38% ispitanika se izjašnjava neutralno. Polovica ispitanika ne slaže se s tvrdnjom da su nezadovoljni količinom materijala za čitanje, dok 24,3% ispitanika izražava svoje nezadovoljstvo. Stričević (2006) ističe važnost čitanja djeci od najranije dobi jer se time cjelovito razvijaju odnosno intelektualno, socijalno, emocionalno, moralno i estetski, a to su

prepoznali i odgojitelji (87,6%) te se slažu da čitanje djetetu omogućava cjeloviti razvoj čime je potvrđena i hipoteza istraživanja. Ispitanici se ne slažu da djeca nemaju interes za slušanjem čitanih priča (48,1% i 19,3%) dok njih 23,75% (10% i 13,75%) smatra da djeca ipak ne pokazuju interes za spomenuti tip aktivnosti. Odrasli stvaraju model djetetu, poticajnu okolinu, čitalačko okruženje i omogućavaju redovito čitanje- dijete će opaziti i imitirati ono što vidi i tako lakše shvatiti važnost i svrhu samog čitanja (Čudina-Obradović, 2003). Čak 30% ispitanika izjasnilo se neutralno prilikom tvrdnje da sve priče imaju edukativnu svrhu, više od 50% ispitanika smatra da imaju dok 20% ispitanika smatra da sve priče nisu edukativnog sadržaja. Gotovo svi odgojitelji (75,63% i 18%) smatraju da se čitanjem priča potiče proces učenja kod djece na što u literaturi ukazuju Koralek i Polette (2021) jer se čitanjem naglas razvijaju kognitivne sposobnosti djeteta zbog razgovora o pročitanom sadržaju priče. Većina odgojiteljica je sigurna u svoje sposobnosti interpretativnog čitanja (45% i 31,8%) dok se 18,1% izjašnjava neutralno, a oko 4% odgojitelja uglavnom ili u potpunosti nije sigurno u vlastite sposobnosti interpretativnog čitanja što možemo povezati s radnim iskustvom u odgojno-obrazovnom radu i dobi ispitanika - pretpostavka da su odgovor dale studentice diplomskog studija ili mladi odgojitelji. Poznato je da za razvoj jezika i predčitalačkih vještina dijete trebamo izložiti slušanju kvalitetnog sadržaja odnosno priči i bajki, stoga se 89% odgojitelja ne slaže s tvrdnjom da čitanje nije važno za razvoj predčitalačkih vještina. Djeca često donose svoje osobne stvari u vrtić kako bi podijelili s prijateljima i stekli osjećaj povezanosti između doma i vrtića. Djeca većinom donose stvari po vlastitom izboru, a to su najčešće igračke. Polovica odgojitelja tvrdi da roditelji uopće ili uglavnom ne donose knjige (20% i 30%) dok 20% odgojitelja navodi da roditelji donose knjige. Odgojitelji smatraju da djeca nisu dovoljno pažljiva prilikom korištenja knjiga ili priči (32,5% i 15%), a 37,5% odgojitelja izjašnjava se neutralno. Možemo primijetiti da je nizak postotak odgojitelja koji smatraju da djeca znaju ophoditi s knjigama, s toga bi roditelji i vrtić kao odgojno-obrazovna ustanova trebali poduzeti korake kako bi postigli promjenu npr. odlaskom u knjižnicu ili posuđivanjem knjige iz vrtića kući, dajući djetetu odgovornost i brigu za nju. Prilikom biranja priče znamo da odgojitelj mora uvažiti interese, mogućnosti i potrebe sve djece u skupini (Slunjski, 2008) pa tako i dobne razmjere. Dok se većina odgojitelja (25,6% i 28,1%) lako prilagođava u radu s obzirom na dob djece, njih 15,6% i 2,5 % mora više promišljati o sadržaju koji će ponuditi djeci s obzirom na njihovu dob. Odgojiteljice često pronalaze vrijeme za čitanje unutar odgojno-obrazovnog rada (66,8% i 21,2%), a 10% ispitanika procjenjuje da rijetko ima vremena za čitanje. Materijal kojim odgojiteljice raspolažu njih 32,45% i 41,88% smatra primjerenim za dob djece u njihovim skupinama dok se mali postotak njih ne slaže s tvrdnjom (Tablica 6).

Tablica 6 Slaganje s tvrdnjama (N=160)

Slaganje s tvrdnjama	uopće se ne slažem		uglavnom se ne slažem		niti se ne slažem, niti se slažem		uglavnom se slažem		u potpunosti se slažem		ukupno	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
u sobi dnevnog boravka raspoložem s raznovrsnim materijalima za čitanje (priče, slikovnice, bajke..)	2	1,25	5	3,12	10	6,25	42	26,25	101	63,13	160	100,0
smatram da imam dovoljno materijala za čitanje	7	4,37	10	6,25	25	15,62	59	36,88	59	36,88	160	100,0
smatram da bi materijal za čitanje mogao biti raznovrsnijeg sadržaja	9	5,62	10	6,25	31	19,38	60	37,5	50	31,25	160	100,0
nisam zadovoljan/-na količinom materijala za čitanje u sobi dnevnog boravka	44	27,5	37	23,12	40	25,0	23	14,38	16	10,0	160	100,0
čitanje potiče cjelovit razvoj djeteta	1	0,62	1	0,62	4	2,5	14	8,75	140	87,6	160	100,0
djeca ne pokazuju interes za slušanjem čitanih priča	77	48,13	31	19,37	14	8,75	16	10,0	22	13,75	160	100,0
sve priče imaju edukativnu svrhu	12	7,5	19	11,87	48	30,0	48	30,0	33	20,63	160	100,0
čitanjem priča potiče se proces učenja kod djece	1	0,62	1	0,62	8	5,0	29	18,13	121	75,63	160	100,0
nisam siguran/-na u svoje interpretativno čitanje	72	45,0	51	31,87	29	18,13	6	3,75	2	1,25	160	100,0
čitanje nije važno za razvijanje predčitalačkih vještina kod djece	123	76,87	16	10,0	7	4,38	2	1,25	12	7,5	160	100,0
roditelji često donose knjige za čitanje u vrtić	32	20,0	48	30,0	39	24,37	22	13,75	19	11,88	160	100,0
djeca su pažljiva prema knjigama (odlažu na njihovo mjesto, nježno okreću strane)	4	2,5	20	12,5	60	37,5	52	32,5	24	15,0	160	100,0

teško je izabrati sadržaj priče zbog dobnih razmjera u skupini	41	25,6 3	45	28, 12	45	28,1 2	25	15,6 3	4	2,5	160	100,0
rijetko imam vremena za aktivnosti čitanja u skupini	10 7	66,8 7	34	21, 25	17	10,6 3	2	1,25	0	0,0	160	100,0
materijal za čitanje s kojim raspoložem primjeren je dobi djece u mojoj skupini	4	2,5	7	4,3 7	30	18,7 5	52	32,5	67	41,8 8	160	100,0

U ovom istraživanju pretpostavljeno je da odgojitelji svakodnevno održavaju aktivnost čitanja u svom odgojno-obrazovnom radu. Čak 60% odgojitelja odgovorilo je kako svakodnevno čita djeci, a 34,38% odgojitelja čita nekoliko puta tjedno. Zanimljivo je postotak odgojitelja koji aktivnosti čitanja vode jednom tjedno. Stričević (2006) u literaturi navodi kako se svakodnevnim listanjem i čitanjem slikovnica postepeno stvara ritual čitanja.

Tablica 7 Redovitost čitanja u odgojnoj skupini u vrtiću (N=160)

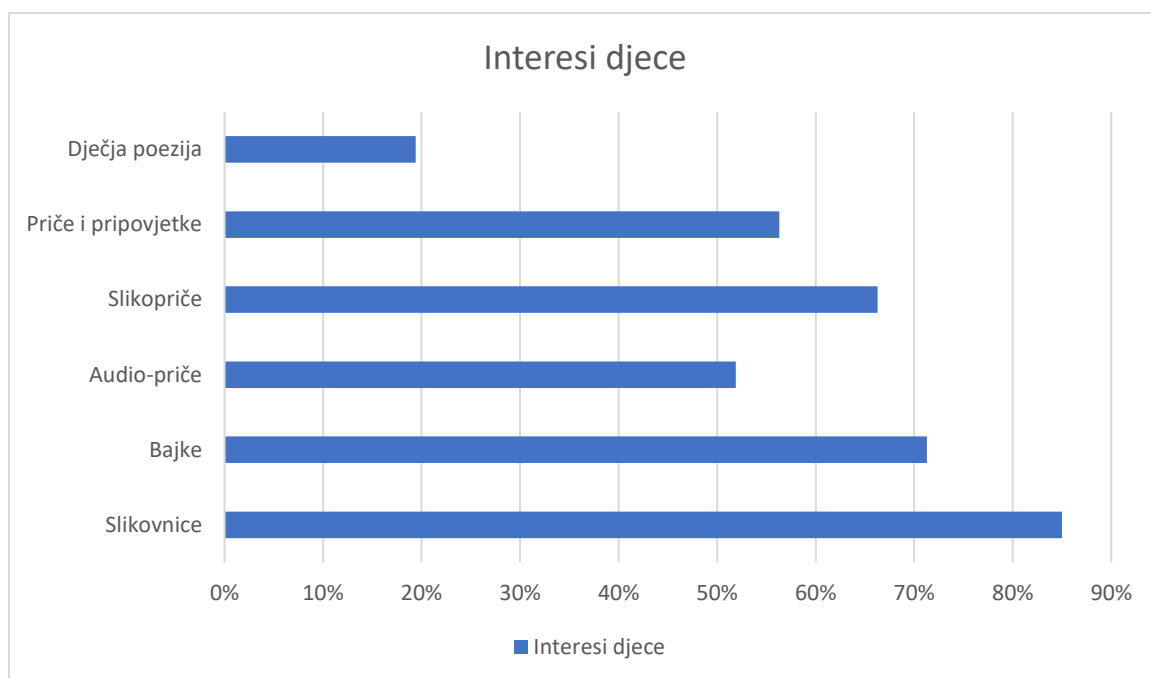
Redovitost čitanja u skupini	f	%
ne brojim	6	3,75
rijetko	0	0,0
jednom tjedno	3	1,87
nekoliko puta tjedno	55	34,38
svaki dan	96	60,0
Ukupno	160	100,0

U sljedećem pitanju, ispitanicima je postavljeno pitanje otvorenog tipa na temelju tih odgovora kreirana je tablica s kategorijama (Tablica 8). Rezultati su pokazali da je najzastupljenije vrijeme čitanja u vrtiću ujutro za vrijeme zajedničkog okupljanja djece točnije 35,63%, a fleksibilno pristupa 29,37% odgojitelja ovisno o interesima i potrebe skupine što ističe i Stričević (2006) kako bi djetetu čitanje bilo ugodno važno je prepoznati najbolje vrijeme za aktivnost bez distrakcija. Također, 19,37% odgojitelja bira aktivnost čitanja prije dnevnog odmora takozvana „priča za laku noć“ kojom se stvara ritual čitanja (prije spavanja) kako u vrtiću tako i kod kuće sa svojim roditeljima.

Tablica 8 Vrijeme čitanja u vrtiću (N=160)

<i>Vrijeme čitanja tijekom dana</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
ujutro tijekom zajedničkog okupljanja	57	35,63
prije izlaska na dvorište	16	10,0
prije dnevnog odmora	31	19,37
kroz popodnevne sate	9	5,63
fleksibilno	47	29,37
<i>Ukupno</i>	160	100,0

U sljedećem pitanju odgojitelji su imali mogućnost višestrukog izbora, a označavali su sadržaj za koji djeca u njihovim odgojnim skupinama najviše pokazuju interes. Najveći postotak iznosi slikovnica 85% koja je prva knjiga u djetetovom životu. Petrović- Sočo (1997) ističe važnost upotrebe slikovnice jer je sredstvo koje ima velik utjecaj na razvoj govora i uspostavljanje komunikacije između djece i odraslih. Bajke su također u visokoj vrijednosti od 71% koje imaju veliki utjecaj na djetetov razvoj i obrazovanje (Cvitanić, 2021). Interes za slikopričama je također u visokom postotku točnije 66% odgojitelja ih koristi u svojoj odgojno-obrazovnoj praksi. Ovakav tip priča kod djece potiče razvoj mašte i govora, slušanja i pamćenja jer povezuju ilustracije koje vide s onim što odgojitelj govori. Priče i pripovijetke koristi čak 56% odgojitelja u odgojno-obrazovnoj praksi. Očekivano je da će visoki postotak zauzeti i slušanje audio-priča (51%) s obzirom na mogućnosti koje nam je digitalizacija donijela. U najmanjoj vrijednosti nalazi se dječja poezija (19%) koja je pomalo apstraktna i često zaboravljena.

Graf 4. Interesi djece u skupini

U odnosu na pitanje „U kojoj mjeri smatrate da čitanje potiče razvoj komunikacijskih vještina?“, većina odgojitelja smatra da čitanje u potpunosti potiče razvoj komunikacijskih vještina dok 12,5% njih smatra da uglavnom potiče (Tablica 9). Dobiveni rezultati potvrdili su da odgojitelji smatraju kako čitanje ima utjecaj na razvoj komunikacijskih vještina djece predškolske dobi.

Tablica 9 Slaganje s tvrdnjom – čitanje potiče razvoj komunikacijskih vještina (N=160)

Čitanje potiče razvoj komunikacijskih vještina	f	%
uopće ne potiče	0	0,0
uglavnom ne potiče	0	0,0
niti ne potiče, niti potiče	2	1,25
uglavnom potiče	20	12,5
u potpunosti potiče	138	86,25
<i>Ukupno</i>	160	100,0

Ispitanici su procijenili dodatno koje komunikacijske vještine odnosno u kojoj mjeri ih dijete razvija prilikom aktivnosti čitanja priča (Tablica 10). Za vrijeme čitanja 84,38% odgojitelja smatra da djeca u potpunosti razvijaju slušanje i uglavnom se slaže njih 11,25%.

Kao što Žižak i sur. (2012) ističu u literaturi, slušanjem se postiže uspješna i kvalitetna komunikacija, a isto tako nam daje uvid u perspektivu i lakše shvaćanje kompleksnosti ljudskih odnosa. Jednak broj ispitanika (84,38%) smatra da prilikom čitanja djeca postavljaju pitanja što se potvrđuje i u literaturi, npr. Koralek i Polette (2021) navode da se čitanjem djetetu daje prostor za razgovor, pitanja, rasprave i sl. Da čitanje razvija pamćenje kod djece u potpunosti se slaže 55% odgojitelja i uglavnom njih 30% dok se 11,2% izjašnjava neutralno. Slušanjem čitanog sadržaja dijete memorira informacije koje je primilo tokom slušanja priče, emocije koje je osjetilo i često ih povezuje s trenutkom kada je priča čitana i gdje. Ponekad će dijete zaboraviti točan redoslijed događaja neke priče no neki elementi njemu bitni podsjetiti će ga na radnju koja se zbila. Većina ispitanika se slaže da prilikom čitanja djeca sudjeluju u socijalnim interakcijama (81, 25% i 14,37%) što je očekivan odgovor s obzirom na tip aktivnosti u kojoj se: sluša, postavljaju pitanja, daju odgovori, ostavlja prostor za otvorene diskusije, iznošenje mišljenja i sl. Čak 87,5% odgojitelja smatra da djeca kroz čitanje razvijaju govorno izražavanje sa čime se slažu Koralek i Polette (2021) koji kao razlog toga navode da slušanjem književnog jezika djeca razvijaju razumijevanje kompleksnih rečeničnih struktura. S tvrdnjom „čitanjem djeca stvaraju odnose“ se u potpunosti slaže 59,38% odgojitelja, 29,38% se uglavnom slaže dok je 9,37% odgojitelja neutralnog mišljenja. Kao što smo već naveli sam trenutak između čitatelja i slušatelja je intiman i poseban, u ovom slučaju odgojitelja i djeteta te je nemoguće ne pristupiti s osjećajem. Također, dijete se sa svojim vršnjacima zajedno okuplja, smješta u njihov prostor sigurnosti i prijateljstva gdje sudjeluju u zajedničkoj aktivnosti slušanja priče, a zatim imaju mogućnost zajedničke rasprave o vlastitim doživljajima čime je stvaranje odnosa neizostavno. Kao što smo spomenuli u prethodnom odgovoru, djeca se okupljaju u zajedničkom prostoru predviđenom za čitanje prilikom kojeg stvaraju osjećaj zajedništva unutar skupine - što potvrđuju i odgovori ispitanika pri čemu se 70,63% u potpunosti slaže ovom tvrdnjom, a 21,88% se uglavnom slaže dok se 5,62% odgojitelja izjasnilo neutralno. Za vrijeme čitanja 68,75% odgojitelja smatra da djeca prenose informacije, njih 23,13 se uglavnom slaže dok je 6,25% odgojitelja neutralnog mišljenja. Za vrijeme čitanja djeca imaju priliku razmjenjivati iskustva, a time se u potpunosti složilo 68,13% , uglavnom 22,5% odgojitelja dok je 7,5% njih neutralnog mišljenja. Nakon završetka priče, većina djece ima potrebu prokomentirati sam sadržaj priče, vlastite dojmove, stavove, iskustva i sl. Naglaskom na čitanje dijete ima priliku raspoznati karakteristike raznih likova, junaka i zlikovaca, prepoznaje pravdu i nepravdu, humane te moralne vrijednosti čime stječe uvid u društvenu perspektivu. Navedenim se u potpunosti slaže 60,62% odgojitelja, uglavnom njih 28,75% i 8,13% ih je neutralnog stava. Neverbalna komunikacija kod djece je u velikoj mjeri prisutna, a za vrijeme čitanja čak 73,75%

ispitanika smatra da je prisutna i primjetna putem ekspresije lica, gestikulacije, položaja djetetovog tijela (pokazuje djetetovu zainteresiranost), nadalje njih 18,13% se uglavnom slaže ovom tvrdnjom dok je 6,88% neutralnog mišljenja. Čitanjem djeca imaju mogućnost lakšeg prepoznavanja slova smatra 56,88% odgojitelja i 27,5% dok je 13,7% neutralnog stava, a Hagen(2018) u literaturi navodi kako čitanjem djeca obogaćuju rječnik, razumijevanje pravopisa te uspostavljaju preduvjet razvoja vještine pismenosti. Stav da djeca razvijaju asertivnost prilikom aktivnosti čitanja u potpunosti prihvaća 57,5% odgojitelja, njih 25,63% se uglavnom slaže, a 14,3% se izjašnjava neutralno. Iznenađujuće je da se 14,3% odgojitelja izjašnjava neutralno o tome je li djeca razvijaju humor prilikom čitanja priče. Nadalje, 58,75% ispitanika se u potpunosti slaže spomenutom tvrdnjom i njih 25% se uglavnom slaže. Svaka priča ima svoje posebnosti, neka priča će biti smješnija od druge, no neosporiva je činjenica da dramtizacijom, vokalizacijom i naglašavanjima prilikom pričanja stvaramo prostor za smijeh kod djece čime razvijaju svoj osobni humor. Svaka priča ima svoju pouku, a često je svrha priče pobuditi kod slušatelja različite emocije koje svatko od nas proživljava. Ovom tvrdnjom u potpunosti se složilo 71,88% odgojitelja, 21,88% se uglavnom složilo, a 5% je ostalo neutralno prilikom odgovora. Debeljak (2021) ističe utjecaj bajki na razvoj i spoznaju emocija kod djece kako bi se lakše nosili s njima i problemima. Za vrijeme čitanja djecu se potiče na pregovaranje, što u potpunosti potvrđuje 62,5% odgojitelja i njih 26,88% dok je 9,37% neutralnog mišljenja o tome. Djecu se potiče na suradnju za vrijeme čitanja čime se složilo 62,5% i 26,88% odgojitelja i njih 9,37% odgovara neutralno. Neke priče nemaju završetak i daju djeci prostor za razmišljanje, dogovor i suradnju kako bi zajedno stvorili kraj priče, a možda i kreirali sami svoju. U svom istraživanju Brodin i Rebald (2020) prve godine kao glavni cilj čitanja naglas postavljaju razvoj sposobnosti koncentracije. Odgojiteljice smatraju da čitanjem djeca razvijaju pažnju i koncentraciju, njih 78,76% i 16,25% dok su neutralni odgovori zanemarivi.

Tablica 10 Slaganje s tvrdnjama (N= 160)

Za vrijeme čitanja djeca...	uopće se ne slažem		uglavnom se ne slažem		niti se ne slažem, niti se slažem		uglavnom se slažem		u potpunosti se slažem		ukupno	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
razvijaju slušanje	0	0,0	1	0,62	6	3,75	18	11,25	13	84,38	160	100,0
postavljaju pitanja	1	0,62	1	0,62	6	3,75	17	10,63	13	84,38	160	100,0

razvijaju pamćenje	1	0,62	5	3,13	18	11,25	48	30,0	88	55,0	160	100,0
sudjeluju u socijalnim interakcijama	2	1,25	0	0,0	5	3,13	23	14,37	130	81,25	160	100,0
razvijaju govorno izražavanje	0	0,0	5	3,13	15	9,37	48	30,0	92	57,5	160	100,0
stvaraju odnose	0	0,0	3	1,87	15	9,37	47	29,38	95	59,38	160	100,0
stvaraju osjećaj zajedništva	1	0,62	2	1,25	9	5,62	35	21,88	113	70,63	160	100,0
prenose informacije	1	0,62	2	1,25	10	6,25	37	23,13	110	68,75	160	100,0
razmjenjuju iskustva	1	0,62	2	1,25	12	7,5	36	22,5	109	68,13	160	100,0
zauzimaju društvenu perspektivu	0	0,0	4	2,5	13	8,13	46	28,75	97	60,62	160	100,0
pokazuju elemente neverbalne komunikacije	1	0,62	1	0,62	11	6,88	29	18,13	118	73,75	160	100,0
lakše prepoznaju slova	1	0,62	2	1,25	22	13,75	44	27,5	91	56,88	160	100,0
postaju asertivnija	2	1,25	2	1,25	23	14,37	41	25,63	92	57,5	160	100,0
razvijaju humor	0	0,0	3	1,87	23	14,38	40	25,0	94	58,75	160	100,0
imaju mogućnost prepoznavanja emocija	1	0,62	1	0,62	8	5,0	35	21,88	115	71,88	160	100,0
potiče ih se na pregovaranje	0	0,0	2	1,25	15	9,37	43	26,88	100	62,5	160	100,0
potiče ih se na suradnju	0	0,0	2	1,25	10	6,25	40	25,0	108	67,5	160	100,0
razvijaju pažnju i koncentraciju	1	0,62	1	0,62	6	3,75	26	16,25	126	78,76	160	100,0

Na samom kraju ankete odgojiteljima je omogućen prostor za dodatne komentare koji su nadalje navedeni. Postavlja se pitanje, izrađuju li se priče u skupini i pokazuju li djeca interes za ovakvim tipom aktivnosti. Nadalje, odgojiteljice smatraju da značajnu ulogu ima i pričanje priča jer ostavlja prostor za intenzivnije izražavanje osjećaja pripovjedača, a pripovjedač se više koristi gestikulacijom i samim tim lakše uvuče djecu u čarobni svijet priča. Također, nekoliko odgojiteljica smatra da je čitanje od iznimne važnosti za cjelokupni razvoj djeteta, a bitan je i sadržaj koji im čitamo jer tako djeca razvijaju govor i komunikacijske vještine. Ističe se važnost razvoja ljubavi prema knjizi od ranog djetinjstva jer osim već spomenutih dobrobiti ono djetetu

čini život maštovitijim, zanimljivijim i ljepšim. Jedna ispitanica u ovom prostoru navodi kako su aktivnosti čitanja i pripovijedanja pomalo zaboravljene u današnjoj odgojno-obrazovnoj praksi. Smatra da djeca trebaju čuti pisanu riječ, da im se treba dati prilika za kreiranje vlastitih priča i slikovnica uz dramatizaciju i dramske igre. Djeca pokazuju interes za navedene aktivnosti, no proces planiranja i promišljanja primjerenih poticaja iziskuje određeni vremenski period. Nadalje, spominje se kako koncentracija djece nikad nije bila manja zbog čega bi aktivnost čitanja bila idealno sredstvo za svakodnevno uvježbavanje koncentracije. Čitanje je važno promicati od najranije dobi točnije jaslica. Druga odgojiteljica ističe važnost diskusije nakon pročitane priče jer djeci daje mogućnost da iznesu svoje stavove o likovima iz priče, razmijene mišljenja o različitim doživljajima te na kraju iznesu stav o pouci koju su naučili. Odgojitelj bi trebao osigurati čitanje o tematici koja će kod djece poticati razvoj divergentnog mišljenja, mašte i kreativnosti. Često zaboravimo da se ponavljanjem znanje nadograđuje, stoga je bitno nekad ponoviti već pročitano priču kako bi djeca imala priliku doživjeti je na nov način. Ponavljanjem priče se razmišljanje produbljuje te se osvježe detalji koji su im promakli. Treća odgojiteljica smatra kako dijete priču doživljava svim svojim osjetilima. Iz dobivenih komentara možemo zaključiti da su odgojitelji u potpunosti svjesni važnosti čitanja djeci uzimajući u obzir sve njene dobrobiti te da se u svojoj odgojno-obrazovnoj praksi trude često djeci pružiti spomenuti tip aktivnosti. Pred odgojiteljima se stvara izazov kako prilagoditi aktivnost čitanja s obzirom na smanjenu koncentraciju djece.

Prvom hipotezom pretpostavljeno je da odgojitelji čitaju svakodnevno djeci, a podatak od 60% to potvrđuje dok 34,38% odgojitelja djeci čita nekoliko puta tjedno. Iz ovih podataka možemo zaključiti da odgojitelji prepoznaju važnost čitanja te da ovu aktivnost implementiraju u svojoj odgojno- obrazovnoj praksi.

S obzirom da je u drugoj hipotezi pretpostavljeno da će odgojitelji biti zadovoljni količinom materijala za čitanje, dobiveni rezultati su u skladu s pretpostavkom. Možemo zaključiti da vrtići u Splitu raspolažu s dovoljnom količinom materijala za čitanje što odgojiteljima pruža sigurnost, olakšava odgojno-obrazovni rad i pristup djeci. Oko 10% ispitanika je odgovorilo da uopće nije zadovoljno količinom materijala kojim raspolažu. Postavlja se pitanje zašto odgojitelji nisu zadovoljni, je li to zbog povećanog broja djece u skupinama što nije popraćeno dostupnim materijalima ili zalihe knjiga nisu obnavljane duže vrijeme. Iako se većina odgojitelja izjasnila zadovoljno količinom materijala kojom raspolažu, isto tako smatraju da im nedostaje raznovrsnosti sadržaja koji mogu ponuditi djeci (31,2% i 37,5%). Također, relevantno je da 13% ispitanika smatra kako djeca ne pokazuju interes za

slušanjem čitanih priča što povlači pitanje jesu li to isti odgojitelji koji su se izjasnili da nisu zadovoljni količinom materijala kojom raspolažu te zašto djeca ne pokazuju interes ako je većina ispitanika odgovorila da djeci čitaju svakodnevno i nekoliko puta tjedno (60% i 34,38%). Mogući odgovor na to pitanje jest da odgojitelji (10%) raspolažu s nekoliko slikovnica, priči, bajki koje su djeca već mnogo puta čula zbog čega je interes za ovom aktivnosti smanjen te im je potreban novi poticaj. Isto tako, postavlja se pitanje uloge roditelja i u kojoj mjeri je zastupljeno čitanje kod kuće, ukoliko djeca nemaju čitateljski uzor u neposrednoj okolini, malo je vjerojatno da će i sami to postati. Postotak od 10% odgojitelja izjašnjava se kako rijetko imaju vremena za aktivnosti čitanja u svom radu s djecom. Najvjerojatnije se ovaj podatak odnosi na ispitanike koji uz to što ne raspolažu dovoljnom količinom materijala za čitanje imaju druge izvore nezadovoljstva u svom radu npr. rad u prevelikim skupinama, zahtjevnost, učestale zamjene i sl.

U obradi rezultata smo već spomenuli da je hipoteza o cjelovitom razvoju djece prilikom čitanja potvrđena mišljenjem odgojitelja.

Skoro svi odgojitelji (86,25% i 12,5%) se slažu da aktivnost čitanja doprinosi razvoju komunikacijskih vještina djece predškolske dobi. Većina odgojitelja složila se da čitanjem djeca razvijaju sve komunikacijske vještine navedene u upitniku. Na pitanje je li djeca razvijaju humor prilikom čitanja?- 14% odgojitelja se izjasnilo neutralno što možemo ponovno pridodati materijalnim uvjetima tih skupina odnosno raznovrsnosti dostupne literature.

9. ZAKLJUČAK

U sklopu diplomskog rada napravljeno je istraživanje na temu „Čitanje djeci predškolske dobi kao preduvjet razvoja komunikacijskih vještina“. Ovim istraživanjem dobiveno je da većina odgojitelja često čita djeci unatoč pojedinim materijalnim nedostacima, većina odgojitelja je zadovoljna iako ističu da bi materijal sadržajem mogao biti raznovrsniji. Naposljetku, odgojitelji uvelike smatraju čitanje važnim prediktorom razvojem svih komunikacijskih vještina.

Uloga odgojitelja kao stručnjaka je omogućiti djeci priče da im budu dostupne na korištenje unutar vrtića u kojem borave. Stvaranjem pozitivnog ozračja u odgojnoj skupini prema čitanju, odgojitelj zajedno s djecom razvija ljubav prema čitanju a ono prelazi u ritual skupine u kojoj dijete boravi. Stvaranjem rituala ističe se specifičnost jedne odgojne skupine i njenih potreba. Kao što je prethodno u radu spomenuto, a mišljenje odgojitelja u visokom postotku potvrdilo- aktivnost čitanja utječe na cjelovit razvoj djeteta. S obzirom da djeca većinu svog djetinjstva provode unutar obitelji i institucijskog konteksta, važno je približiti i roditeljima važnost čitanja.

10. LITERATURA

1. Ada, A. F., Campoy, F. I., Vrtarić Jakoplić, D., & Šavara, B. (2011). Kreativni načini čitanja i doživljaja slikovnica (transformativni dijaloški proces, procesna drama, vođeno čitanje). *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 17(66), 4-7.
2. Arambašić, L. (2022). Svemoć i nemoć komunikacijskog procesa. Priča o zelenom kvadratu i žutom šesterokutu. *Jastrebarsko: Naklada Slap*.
3. Bistrić, M., & Ivon, K. (2019). Teorijski pristupi i recepcijski učinci bajki. *Acta Iadertina*, 16(2), 131-146.
4. Brodin, J., Renblad K. (2020). Improvement of prewschool children's speech and language skills, *Early Child Development and Care*, 190:14, 2205–2213, DOI:10.1080/03004430.2018.1564917
5. Cvitanič, J. (2021). Bajke i Crvenkapica. *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 4(6), 666-672.
6. Čudina- Obradović, M. (2003). Igrom do čitanja. *Igre i aktivnosti za razvijanje vještine čitanja*. Zagreb: Školska knjiga
7. Čunović, K., & Stropnik, A. (2015). Nacionalna kampanja “Čitaj mi!”–primjer partnerstva i usklađenosti udruga. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 58(1-2), 103-120.
8. Duursma, E., Augustyn, M., & Zuckerman, B. (2008). Reading aloud to children: the evidence. *Archives of disease in childhood*, 93(7), 554-557.
9. Debeljak, M. (2021). VRIJEME ZA BAJKU U 1. RAZREDU. *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 4(6), 135-142.
10. Hrvatska, R. (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. *Preuzeto s <http://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalnikurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>*, 22, 2018.
11. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 16. 10. 2023

12. King, R. G. (1979). *Fundamentals of human communication*. Macmillan Publishing Co., Inc. New York
13. Lunenburg, F. C. (2010). Communication: The process, barriers, and improving effectiveness. *Schooling*, 1(1), 1-11.
14. Martinović, I., & Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium: časopis za istraživanja u području informacijskih i srodnih znanosti*, 4(1), 39-63.
15. Matijević, K., & Bernić, R. (2020). Is There a Connection between Reading to Children and the Child's Involvement in Reading Activities?., *Croatian Journal Educational/Hrvatski Casopis za Odgoj I Obrazovanje*, 22.
16. Niklas, F., Cohrsen, C., Tyler, C. (2016). The Sooner, the Better: Early Reading to Children, SAGE Open, 1-11.
17. Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica: akcijsko istraživanje*. Ainea.
18. Perrow, S. (2010). Bajke i priče za laku noć. *Terapeutske priče za djecu. Ostvarenje doo*.
19. Pašić Kodrić, M. (2021). Etika, estetika i ideologija u dječjoj književnosti. *Libri et liberi: časopis za istraživanje dječje književnosti i kulture*, 10(2), 253-263.
20. Reardon, KK. (1998). Interpersonalna komunikacija: gdje se misli susreću. *Zagreb: Alinea*.
21. Rijavec, M., & Miljković, D. (2002). *Neverbalna komunikacija*. IEP. Zagreb
22. Radonić, M., & Stričević, I. (2009). Rođeni za čitanje: promocija ranog glasnog čitanja djeci od najranije dobi. *Paediatrica Croatica*, 53, 7-11.
23. Stričević, I. (2006). Projekt Čitajmo im od najranije dobi. *Hrvatsko knjižničarsko društvo Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež*.
24. Slunjski, E. (2008). Dječji vrtić, zajednica koja uči—mjesto suradnje, dijaloga i zajedničkog učenja. *Zagreb: SM Naklada*.
25. Sen, L. (2009). *Communication skills*. 2nd ed., PHI Learning Private Limited, New Delhi
26. Selimović, H., & Karić, E. (2011). Učenje djece predškolske dobi. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 6(11), 145-160.

27. Stričević, I., & Čunović, K. (2013). Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 56(3), 47-66.
28. Skelac, I. (2015). Stewart Tubbs: Komunikacija–principi i konteksti. *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*, 53(2 (202)), 186-190.
29. Šauperl, L. (2007). Čitanje djeci rane dobi. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 13(48), 22-23.
30. Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 17(66), 8-9.
31. Tatković, N., Diković, M., Tatković, S., Zuljan, M. V., & Juraković, L. (2016). *Pedagoško-psihološki aspekti komunikacije*. Sveučilište Jurja Dobrile.
32. Visinko, K. (2005). *Dječja priča-povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Školska knjiga.
33. Velički, V. (2009). Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću. *Metodika: časopis za teoriju i praksu metodika u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*, 10(18), 80-91.
34. Vodovnik, M. (2023). ZAŠTO JE VAŽNO DA DJECA ČITAJU?. *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 6(11), 105-109.
35. Žižak, A., Vizek Vidović, V., & Ajduković, M. (2012). *Interpersonalna komunikacija u profesionalnom kontekstu*. Edukacijsko- rehabilitacijski fakultet.
36. West, R., & Turner, L. H. (2006). Understanding interpersonal communication.

11. SAŽETAK

Komunikacija je složen proces koji se postepeno razvija u čovjekovom životu. Dijete uči komunicirati opažajući i primajući sadržaj iz okoline. Komunikacija u vrtiću je od iznimne važnosti i odvija se svakodnevno među djecom i odraslima. Dijete će u interakciji s okolinom postepeno stjecati komunikacijske vještine, a odgojitelj kao stručnjak znati će prepoznati kojim aktivnostima će njihov razvitak poticati. Vrtić je prva sredina osim obitelji u kojoj dijete ima mogućnost stupati u socijalne interakcije, rasprave, dogovore, rješavanje problema i sl. Odgojitelj potiče stvaranje zajedništva među djecom, a jedan od načina za to je okupljanje za vrijeme slušanja priče. Čitanje naglas ima mnoge benefite za dječji razvoj od stvaranja novih spoznaja do regulacije emocija. Za vrijeme čitanja dijete se osjeća sigurno, voljeno i ugodno s čime ga potičemo da razvija ljubav prema knjizi. Odgojitelji bi trebali osigurati posebno mjesto za odlaganje knjiga gdje će djeci biti dostupne za korištenje te omogućiti raznovrsnost prilikom izbora istih. Tako ćemo razvijati književni ukus kod djeteta te želju za stjecanjem novih znanja. Rezultati ankete provedene za potrebe ovog rada ističu kako je stav odgojitelja o razvoju komunikacijskih vještina djece za vrijeme čitanja neosporiv. Također, primjetno je da će nezadovoljstvo količinom materijala kojom odgojitelj raspolaže utjecati na interes djece za slušanjem priča.

Ključne riječi: komunikacija, komunikacijske vještine, vrtić, čitanje, prostorno-materijalni uvjeti

12. SUMMARY

Communication is a complex process that gradually develops in a person's life. The child learns to communicate by perceiving and receiving content from the environment. Communication in kindergarten is extremely important and takes place every day between children and adults. In interaction with the environment, the child will gradually acquire communication skills, and the educator as an expert will know which activities will stimulate their development. Kindergarten is the first environment apart from the family where the child has the opportunity to engage in social interactions, discussions, agreements, problem solving, etc. The educator encourages the creation of community among children, and one of the ways to do this is to gather while listening to a story. Reading aloud has many benefits for children's development, from the creation of new knowledge to the regulation of emotions. While reading, the child feels safe, loved and comfortable, with which we encourage him to develop a love for books. Educators should provide a special place for storing books where they will be available for children to use and allow variety when choosing them. In this way, we will develop the child's literary taste and the desire to acquire new knowledge. The results of the survey conducted for the purposes of this work point out that the attitude of educators regarding the development of children's communication skills during reading is indisputable. Also, it is noticeable that dissatisfaction with the amount of material available to the educator will affect children's interest in listening to stories.

Key words: communication, communication skills, kindergarten, reading, spatial and material conditions

13. PRILOZI

13.1. Anketni upitnik korišten u istraživanju

Poštovani odgojitelji, pred Vama je anketa koja se provodi u svrhu istraživanja za diplomski rad „Čitanje djeci predškolske dobi kao preduvjet razvoja komunikacijskih vještina” pod mentorstvom prof. dr. sc. Sonje Kovačević. Anketi pristupate anonimno te Vas molimo za iskrenost prilikom odgovaranja istih. Dijeljenje vaših iskustava i zapažanja pridonijeti će kvaliteti provedbe ovog rada.

Unaprijed Vam se zahvaljujem na suradnji i izdvojenom vremenu.

Student: Bruna Jovanović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

1. Spol?

1. ženski
2. muški

2. Dob (upisati broj).

3. Godine radnog staža u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju (upisati broj).

4. Stručna sprema?

1. SSS
2. VŠS ili prvostupnik/ca
3. Student/ica diplomskog studija
4. VSS ili mag. Struke

5. Osnivač dječjeg vrtića u kojem radite je:

1. jedinica lokalne samouprave
2. fizička ili pravna osoba

3. vjerska zajednica

6. Središte poslodavca:

1. grad (više od 7000 stanovnika)
2. mjesto (2000-7000 stanovnika)
3. naselje (do 2000 stanovnika)

7. U vrtiću u kojem radite, imate li centar za čitanje i zajedničko okupljanje u sobi dnevnog boravka?

1. Da
2. Ne

8. Jesu li priče dostupne djeci na korištenje tj. postavljene na njima pristupačno mjesto?

1. Da
2. Ne

9. Procijenite koliko se slažete sa sljedećim tvrdnjama.

	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se ne slažem, niti se slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
1. U sobi dnevnog boravka raspoložem s raznovrsnim materijalima za čitanje (priče, slikovnice, bajke...)					
2. Smatram da imam dovoljno materijala za čitanje					
3. Smatram da bi materijal za čitanje					

mogao biti raznovrsnijeg sadržaja					
4. Nisam zadovoljan/na s količinom materijala za čitanje u sobi dnevnog boravka					
5. Čitanje potiče cjeloviti razvoj djeteta					
6. Djeca ne pokazuju interes za slušanjem čitanih priča					
7. Sve priče imaju edukativnu svrhu					
8. Čitanjem priča potiče se proces učenja kod djece					
9. Nisam siguran/na u svoje interpretativno čitanje					
10. Čitanje nije važno za razvoj predčitalačkih vještina kod djece					
11. Roditelji često donose knjige za čitanje u vrtić					
12. Djeca su pažljiva prema knjigama (odlažu na njihovo mjesto, nježno prevrću strane)					

13. Teško je izabrati sadržaj priče zbog dobnih razmjera u skupini					
14. Rijetko imam vremena za aktivnosti čitanja u skupini					
15. Materijal za čitanje s kojim raspoložem primjeren je dobi djece u mojoj skupini					

10. U mojoj odgojnoj skupini čitanje djeci se odvija:

1. Svaki dan
2. Jednom tjedno
3. Nekoliko puta tjedno
4. Ne brojim
5. Rijetko

11. U mojoj odgojnoj skupini, čitanje je ritual koji se odvija (kada)

12. U mojoj odgojnoj skupini djeca pokazuju interes za:

1. Slikovnicama
2. Bajkama
3. Audio-pričama (slušanje)

4. Slikopričama

5. Pričama i pripovijetkama

6. Dječjom poezijom

13. U kojoj mjeri smatrate da čitanje djeci potiče razvoj komunikacijskih vještina?

Uopće ne potiče

U potpunosti potiče

--	--	--	--	--

14. Za vrijeme čitanja djeca...

	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se ne slažem, niti se slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
1. razvijaju slušanje					
2. postavljaju pitanja					
3. razvijaju pamćenje					
4. sudjeluju u socijalnim interakcijama					
5. razvijaju govorno izražavanje					
6. stvaraju odnose					
7. stvaraju osjećaj zajedništva					
8. prenose informacije 9. razmjenjuju iskustva					
10. zauzimaju društvenu perspektivu					
11. pokazuju elemente					

neverbalne komunikacije (ekspresija lica, gestikulacija, držanje tijela...)					
12. lakše prepoznaju slova					
13. postaju asertivnija					
14. razvijaju humor					
15. imaju mogućnost prepoznavanja emocija					
16. potiče ih se na pregovaranje					
17. potiče ih se na suradnju					
18. razvijaju pažnju i koncentraciju					

15. Prostor za dodatne komentare vezane uz temu.

Izjava o pohrani završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada (podcrtajte odgovarajuće) u Digitalni repozitorij Filozofskog fakulteta u Splitu

Student/ica: BRUNA JOVANOVIĆ
Naslov rada: ČITANJE DJECI PREDŠKOLSKE DOBI KAO PREDUJET RAZVOJA
Znanstveno područje: DRUŠTVENE ZNANOSTI KOMUNIKACIJSKIH VJEŠTINA
Znanstveno polje: PEDAGOGIJA
Vrsta rada: DIPLOMSKI

Mentor/ica rada:
prof. dr. sc. Sonja Karačević

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Komentor/ica rada:

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

dr. sc. Marija Brajčić
mr. sc. Joško Barbir

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor autorica predanog završnog diplomskog specijalističkog/doktorskog rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

- a) rad u otvorenom pristupu
b) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

Split, 13.12.2023.

Potpis studenta/studentice:

Bruna Jovanović

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja BRUNA JOVANOVIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice RANOG I PREDŠKOLSKOG ODSJAJA I OBRAZOVANJA izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 13.12.2023.

Potpis

